

ABONAMENTUL:

Pe un an . . . 28 — Cor.
Pe jumătate an 14 — „
Pe 3 luni . . . 7 — „
Pe o lună . . . 2 40 „

Pentru România și
străinătate:

Pe un an . . . 40 — franci

Telefon
pentru oraș și interurban
Nr. 750.

REDACTIA
și ADMINISTRAȚIA:
Strada Zrinyi N-rul 1/a.

INSERTIUNILE
se primesc la adminis-
trație.

Mulțămite publice și Lec
deschis costă șirul 20 fil.

Manuscrisele nu se in-
napoiază.

ROMÂNUL

Cum vorbim?

„Vorbii scrieți românește,
Pentru Dumnezeu!”

G. Sion.

La „cronica școlară”, dar fără versul minunat al lui Sion s'a publicat de curând într'un ziar politic ardelean de mâna întâie „O publicare de concurs”, a cărei limbă imposibilă mi-a făcut rău. Nu-i vorba să fi citit numai pentru prima dată asemenea enormități, dar tocmai pentru acest motiv am crezut că e bine să analizăm chestiunea, fără patimă, cu sângele rece și binevoitor al unui ardelean care poate a suferit și el de asemenea păcate.

Presa noastră din Ardeal și Ungaria mereu să plânga că Românii din regat nu-i dau ajutor, nu se abonează la ziarele politice de dincolo de munți, care o fi cauza?

E în general recunoscut că presa (ziaristica) românească din Ungaria este cu mult mai serioasă decât cea din România; examinând partea politică și literară-științifică a ei este scrisă cu multă îngrijire, partea neoficială însă, (în special reportajul și publicațiunile) nu trece printr'un control destul de serios și se publică *tale quale* cum sosește dela diferiții corespondenți, cari sunt prea certati cu gramatica și chiar limba românească. Din acest motiv stilul serios și materialul ales devine greoiu, indigest pentru cetitorul nerăbdător și adeseori foarte superficial din România. *)

Eu nu mă mir de loc de acei corespondenți că nu știu bine românește, ar trebui să mă mir că nu știu bine românește profesorii de limba românească dela multe gimnazii din Ungaria și Transilvania, dar lucrul acesta nu este așa de extraordinar când știm ce vătămător este mediul maghiar pentru orice limbă europeană, dar mai ales pentru una neolatină. Nu este însă mai puțin adevărat că dacă noi nu persistăm în îndreptarea limbei noastre, niciodată nu se va observa greșala și astfel niciodată nu vom avea o limbă literară unitară; românul din Ungaria va fi întotdeauna în *inferioritate nepermisă*.

Eu sunt simplu diletant al candelului și nu-mi pot lua aerul de filolog și îndreptător al limbei, dar totuș, ca român sincer care crede că numai prin cultivarea limbei vom putea suporta războiul de nimicire îndreptat în contra națiunii române, am îndrăznit să

*) Redacția controlează și îndreaptă toate erorile de limbă din corespondențele ce ne vin din afară; dacă însă aceste corespondențe sunt scrise de persoane care conduc instituțiile noastre culturale, cum sunt d. e. profesorii de liceu, atunci publicăm corespondențele așa cum ni-s'au trimis, ca pe niște documente ale stărilor dela noi. Sperăm să introducem în ziarul nostru o rubrică permanentă pentru barbarismele pe care le întrebunțăm intelectualii noștri în scris și în grai.
N. R.

fac, nu o critică, ci o *analisă* a greșelilor de limbă, care sunt în general foarte răspândite în Ungaria. Din aceasta cauză nu mă adresez persoanelor respective, ci scriu în public ca toți să ia ceva învățătură.

1. „Publicare de concurs la stipendii și ajutoare școlare”.

Românește fraza aceasta trebuie scrisă: *Publicare la concurs de stipendii și de ajutoare școlare*.

Publicare de concurs este un maghiarism nepermis în limba noastră.

Ce publicăm noi? concurs *la stipendii*, sau stipendii *la concurs*? Negreșit că publicăm stipendiile, cari sunt scoase sau puse *la concurs*, precum sunt scoase sau puse, *la licitație* (árverés) obiectele cari trebuie vândute prin *concurență* publică. Studenții merg la concurs de stipendii și de ajutoare.

Apoi *stipendiul* este cuvânt de genul masculin și nu este neutru ca în latinește, deci își păstrează genul și în plural; vom avea dar: *stipendii* și nu *stipendie*.

Această publicare de concurs emană dela:

2. „Comisiunea administratoare de fondurile centrale școlastic și de stipendii din districtul X.”...

„fondurile centrale școlastic”. Pentru Dumnezeu! Eu cred că nici un *zsiros magyar* n'ar putea spune mai rău. Fiindcă aici nu încapă discuție, întregim fraza: „Comisiunea administratoare a fondurilor școlare centrale și stipendiilor din districtul X.”. Genetivul „de fondurile” în loc de „a fondurilor” este un maghiarism înspăimântător, pe care îl mai găsim și la Nr. 18 sub altă formă.

3. „Pentru ascultători de drepturi, de filosofie, de medicină de tehnică etc.”

În România se zice studenți *în drept, în filosofie, medicină* etc. Nu este bine, aceasta fiind un franțuzism: *étudiant en droit, en médecine* etc.

Corect românește este: *ascultător sau student la drepturi, la filosofie, la medicină, la tehnică*.

Și iată pentru ce:

Ascultăm de cineva, sau *de ceva*, când voim să ne supunem cu totul părerilor sau doctrinei ce ni se spune, în care caz noi devenim *ascultători* (obedienți), supuși de exemplu: școlarul trebuie să asculte *de învățător* și servitorul *de stăpân*. *Ascultăm la cineva* sau *la ceva*, când cu toată ascultarea noastră, spiritul nostru rămâne liber, ascultăm *la* discursul unui orator, *la* prelegere, *la* muzică etc. și pe urmă rămâne să ne deslușim dacă spiritul nostru a fost sau nu captivat în acea ascultare. Tot astfel suntem și ascultători la filosofie, la facultatea de medicină etc.

A asculta, a studia *în cineva, în ceva*, d. e. *în drept* etc. este o monstruoasă în limba românească.

4. „*Silvanistică*” e adoptată dela nemți. Românește este mai frumos și mai pe înțelesul tuturor *silvicultura, agricultura, piscicultura* etc.

5. „*Școale superioare de veterinare*.”

În limba română nu există verbul *a veterina, veterinare*, ci numai subst. *veterinar* dela latinescul *veterinarius*, care și el derivă dela celticul *vee* (germ. *vieh*) viță, *teeren* (germ. *zehren*) a fi bolnav și *arts* (artist, medic, artz).

Așadar cel mult s'ar putea zice: *școală de veterinare*, dar acest termen nu este usual și nici nu e frumos. Mai corect e *școală veterinară*.

6. „*Stipendiile școlare se conferesc*....” Înainte de toate *a conferi* nu este verb reflexiv și nici odată nu putem zice *mă conferesc*. Pe de altă parte acest verb compus este un neologism din latinescul *confero* (— tuli, — latum) *a aduce cu sine* și nu este un compus al vechiului verb românesc *a se feri*, derivat tot din *fero* latinesc, dar care este un verb reflexiv și înseamnă *a se da pe sine* (la o parte).

Înțelegând bine aceste două însușiri ale cuvintelor, nici odată nu vom putea zice: *mă conferesc, se conferește, se conferesc*, ci vom zice *eu confer, el conferă*, iar în formă impersonală vom zice: *stipendiile „se conferă”*, (adecă *se dau pe sine*).

7. „*Escriem concurs*....” „*A escrie*” nu este cuvânt românesc. Cu verbul scriu avem următoarele compuse: *înscriu, descriu* și *subscriu*, ca neologisme avem pe *prescriu* și *proscriu*. „*A escrie*” este o traducere brută a ungurescului *Kürni* (hirdetni), luată de unguri din nemțește *ausschreiben* (verkündigen). În românește, dacă am fi nevoiți și am putea fabrica cuvinte din unguerește sau din nemțește, n'ar putea avea altă însemnătate decât *a copia, a scoate din carte* (könyvből kiírni, vom *Buche ausschreiben*).

— Românește se zice: „*publicăm concurs*....”

8. „*Respectivul ram de studiu*”... Noi avem acest cuvânt numai de genul feminin „*ramură*” și nu „*ram*” masculin ca în latinește și înseamnă tot acelaș lucru. Dar acesta este un cuvânt vechiu și nu este neologism, deci latinisarea lui ar fi o schimonosire a limbei. Pe *ram* îl avem în imitarea sunetelor tobei: „*ram tatam, ram ram, tam, tamra, ram!*”

9. „*Cari au implinit al 17-lea an de etate*”. Oare nu e mai bine „*etatea de 17 ani*”?

10. „*Absolvarea alor 4 clase*”. În românește ca și în latinește este deosebite între *a solvi* (lat. *solvere*) a plăti, a achita, și între *a solva* (lat. *solvare*) a topi. Fiindcă aici nu e vorba de un proces chimic, de topirea celor 4 clase primare, ci de achitarea noastră de ele, noi *absolvim* și nu *absolvăm* școlile respective.

11. „Sunt capaci pentru continuarea studiilor”....

Avem trei cuvinte cari prin fonetica lor se cam aseamănă dar prin însemnătate sunt așa departe ca Siria de Syria:

a) copac pl. copaci = arbore;

b) capac pl. capace = capac de oală (fazék fedő), de pipă etc.;

c) *capabil*, i pe care unii ardeleni îl înlocuiesc cu *capace*, plural *capaci*.

Cred că e foarte nedrept să confundăm studenții, *capabili* cu *capacele* de oale sau de alte vase!

12. „Recere”... De ce *re*? De ce numai *cere*?

„Ni se cere atât!” Sau chiar dacă ni se „pretinde” ceva, nici într’un caz nu ni se „recere calificățiunea”:

Recere este un cuvânt artificial, care ar voi să corespundă ungurescului „*elkérni*”, dar este fabricat după calapodul cuvântului „*reclamă*”.

Aceasta nici într’un caz nu corespunde cu spiritul limbei române. Iată de ce:

Re, este particulă care în limba noastră denotă repețirea sau contrazicerea unei acțiuni.

a) Cuvinte cu acțiune repețitoare: reabilitare, recapitulare, recensământ, recepțiune, recidivă, recitare, reclamațiune, recoltă, recomandă, reclamă, recreare, redactare, reflectare, reformare, repetiție, resărit, resădire, resonet, reunire, revistă, respirație, respect, răspuns, resuflare, etc.;

b) cuvinte cu acțiune contrarie: reflux, reducere, refugiu, refuz, regres, remas, remediu, reformă, repaus, reprimandă, repunere, rezistență, restringere, rescuire, retragere, revindicare, revărsare, revocare etc.

Prin urmare cuvântul nou: *a recere* ar trebui să însemneze sau *a cere încă odată*, sau *a cere înapoi ceva*. În orice caz aceasta nu se potrivește cu calificățiunea studenților.

De ce să forțăm dar firea limbei și dincolo de marginea pe care ea ni-o permite? Să știm dar pe viitor că *nu ni se recere* ni-

mic, ci numai ni se cere, sau în cazul cel mai grav ni se pretinde, sau ni se reclamă.

13. „Examen depus cu succes”. Cuvântul examen vine dela latinescul *ex agmen* afară din rând (de bătaie), *afară din front*. Persoană supusă examinării trebuie să *iasă* afară din linie.

A depune ceva reclamă un obiect oarecare, ceiace la examen nu are loc, pentru aceia este mai nimerit *a face* examen, *a se supune* la examen, *a eși* (a reuși) la examen..

„Ai eșit bine la examen? — Da, *am reușit cu succes!*”

14. „Doi frați nu pot gusta deodată stipendiul.”

Gustarea românul o face numai cu ajutorul unui organ al simțurilor noastre: mâncarea, plăcerea. *A gusta stipendiul* este o mâncare sau plăcere ungurescă: „*stipendiumot elvezni*” sau nemțească: „*Stipendium geniessen*”. Românul n’a ajuns să poată face chefuri cu stipendiile, el abea își astupă nevoile cu ele, de aceia zice că *beneficiază de stipendii, se bucură de stipendii*”.

15. *Acei cari gustă stipendiu din altă fundațiune nu pot câștiga din acest fond nici stipendiu nici ajutor*”.

A câștiga în adevăr corespunde cu ungurescul *nyerni*, dar numai atunci când se câștigă ceva prin o afacere sau prin hazard. Stipendiul nu este rezultatul unei negustorii sau a loteriei, ci este o *recompensă în formă de ajutor*, pe care îl putem obține cu toate că unguirii zic: *nyerhetik*.

16. „Ajustarea cererilor de concurs”. „*A ajusta*”, *a ajusta*, însemnează pe românește potrivirea pieselor unei mașini, sau potrivirea pe corp a unei haine care nu venea bine. Este dar o expresiune tehnică nouă (neologism). Pentru cazul în chestiune nu se poate întrebuița ci trebuie înlocuit cu *regularea* sau *îngrijirea* cererilor.

17. „Sunt de a se accluda următoare testimoane”.

Zicem *a concludere* (conchide), *a exclude*, *a include* mai ales în *conclusiv*, *exclusiv*, *inclusiv* (dela latinescul *concludere*, *excludere*, *includere*). Dar *a se accluda* (accluda-

re (?)) e adevărat pe limba volapiik. Noi pe românește zicem: *a se alătura, anexa, adauga*.

„*Testimoane*”? Vine dela *testimoniu*, masculin și nu neutru ca în latinește, precum am zis despre *stipendiu*. Face pluralul *testimoniilor, patrimoniilor, matrimoniilor*. E bine să știm puțin latinește, dar iarăș prea mult este indigest pentru limba românească.

18. „Cu privire la timpul înaintării la cererile sosite pe poștă este dădător de ton ziua punerii pe poștă”.

Ce neînțeleasă devine fraza din cauza unui genitiv maghiarizat: *la cererile* în loc de: *cererilor!*

Dădător de ton! adecă diapason? E bine să avem simțuri muzicale, căci numai cultivarea artelor constituie progres. Arta însă este multiplă și cu diapasonul nu poți da coloritul scrierei. Arta de a scrie bine limba ta este cultivarea fineței limbei, pe când fraza de mai sus este *desacordul* cel mai disonant.

Poate am fost ici colo puțin cam mordant în *analisa* mea, dar așa-i chimia, când analizezi elementele cele mai folositoare vieții, ai nevoie de acizi tari, de schinte electrice cari te cutremură. Rezultatul însă e îmbucurător. Noi nu putem înțelege regenerarea elementului românesc neglijent în Ungaria, decât prin cultivarea limbei. Numai ea va putea da rezistență neamului nostru sub jugul de plumb al unguirilor.

Dr. Al. Tălășescu.

Ministrul nostru de externe la Sinaia. Din Ischl ni se anunță că ministrul la București al Austro-Ungariei, principele Carol Fürstenberg, a plecat la București pentru a face pregătirile necesare în vederea vizitei contelui Berchtold la Sinaia. În călătoria sa la Sinaia ministrul va fi însoțit și de soția Ex. Sale, care a primit dela perechea regală română o invitare specială.

Comisar regal în Istria? Lui „Keleti Értesítő” i se anunță din Pola: În cercurile bine informate de aci se vorbește, că în timpul cel mai scurt un comisar regal va fi numit la Istria. Această dispoziție s’a luat, se zice, din cauza

Cea din urmă lecție.

De I. A. B.

Dedicată Contelui Albert Apponyi.

În dimineața aceea întârziaseam dela școală și-mi era frică de ceartă, mai ales că domnul Prisăcaru ne spusese că o să ne asculte participiul, de care habar n’aveam. O clipă, îmi veni în gând, să lipsesc dela lecție și s’o iau razna peste câmp.

Ziua era așa de caldă și senină!

Se auziau mierlele fluerând în crâng și în câmpia de pe Mureș, în dosul fierăstraelor, Honvezii făcând instrucție. Toate astea mă ispiteau mai mult decât regula Participiului. Dar avusei puterea să mă stăpânesc și fugii la școală.

Trecând pe dinaintea primăriei, văzui lume strânsă lângă gardul scund, cu afișele. De doi ani, aci ceteam toate știrile rele, și mă gândeam fără să mă opresc:

— Ce-o mai fi?

Atunci cum treceam piața alergând, fierarul Mereuț, care era acolo cu ucenicul său și tocmai cetea afișul, îmi strigă:

— Nu te grăbi așa, mititelule; o să ajunși la școală de vreme destul.

Crezui că râde de mine și ajunsei, d’abia răsufiând, în curtea cea mică a domnului Prisăcaru.

De obicei, la începutul orei, se făcea o gălăgie strașnică, de s’auzea în stradă: pupitrele deschise și închise, lecțiile pe cari toți deodată le repetau în gura mare, cu urechile astupate ca să poată învăța mai bine, precum și linia lungă a profesorului care bătea în catedră:

— Tăcere!

Avream de gând să mă folosesc de toate acestea, pentru a mă strecura nevăzut la locul meu. Dar tocmai în ziua aceea totul era liniștit, ca într’o dimineață de Duminecă. Prin fereastra deschisă, îmi vedeam conșcolarii în bănci și pe dl Prisăcaru, care se iveau și iar pielea cu linia de fier subsuoară. Fusei nevoit să deschid ușa și să intru în această liniște sfântă. Își poate oricine închipui cât eram de roșu și cum tremuram.

Dar ce să vezi. Dl Prisăcaru se uită la mine fără mânie și îmi zise foarte blând:

— Treci iute la loc, dragă Gheorghită; era să începem fără tine.

Sării peste o bancă și mă așezai îndată, la locul meu. Atunci d’abia, venindu-mi puțin în fire, băgai de seamă că profesorul nostru era îmbrăcat în redingota lui cea frumoasă, verde, cu manșea călcată cu îngrijire și cu tichia de marasă neagră cusută cu fir, pe care o puneam numai în zilele de inspecție și la împărțirea premiilor. De altfel toată clasa avea ceva neobișnuit, sărbătorec. Ceeace mă miră mai mult, fu când văzui în fundul sălii, așezați pe băncile cari de altădată rămăneau goale, oa-

meni din sat tăcuți ca și noi; bătrînul Saftu cu căciula lui; fostul primar, fostul poștar și alții. Toată lumea aceasta părea tristă. Saftu adusese un abecedar vechiu cu marginile roase, pe care-l ținea deschis pe ghenunchiu; ochelarii zăceau între fețele abecedarului.

Pe când eu mă miram de toate acestea, dl Prisăcaru se urcase pe catedră și cu acelaș glas blând și grav, cu care mă primise, ne zise:

— Copii, astăzi e cea din urmă lecție. A venit poruncă dela Budapesta ca numai limba ungurescă să se învețe în școlile de stat din Ardeal și Bănat... Pe mine m’au scos din slujbă, iar școala noastră au închis-o. Noul profesor vine mâne. Azi e cea din urmă lecție românească. Vă rog să fiți cu luare aminte.

Vorbele lui îmi răzvrătiră sufletul. A, ticăloșii! Așadar asta scriseseră ei pe afișul dela primărie:

Cea din urmă lecție românească!

Și eu de’abia știam să scriu! Așadar n’am s’o învăț niciodată! O să rămâi cu atâta! Ce rău îmi părea acum de timpul pierdut, de ceasurile când fugeam dela școală, ca să alerg după cuiburi sau să mă dau pe gheață pe Mureș! Cărțile, pe cari cu puțin mai nainte le găseam așa de supărătoare, așa de grele de dus, gramatica, istoria sacră, îmi păreau acum niște vechi prieteni, de care cu multă durere mă dsepărteam. Tot așa și cu dl Prisăcaru! Gândul că o să se ducă, și că n’o să-l mai văz,

delapidărilor din Pola, care a pricinuit și ruina financiară a mai multor comune din Istria. Guvernul a decis deci suspendarea autonomiei provinciale și instituirea unui comisar regal.

Naționalități și Evrei. Sub acest titlu evreul Salgó Mór, profesor în retragere, publică în „Pesti Hirlap” o scrisoare în care cu o neșpusă indignare patriotică protestează în contra faptului, că în datele sale oficiale oficiul statistic întrebuițează numirea „evreu” în locul numirii oficiale „izraelit”, primită acum 10 ani. Iar ca să dovedească Ungurilor marele patriotism al Evreilor scârbosul Morit neagă chiar existența Evreilor, exprimându-și indignarea în contra oficiului statistic în modul următor: „Protestez cu cea mai mare indignare în contra faptului, că „Izraeliții” din Ungaria să fie declarați ca naționalitate. Noi, Izraeliții maghiari, nu formăm aici naționalitate deosebită, deoarece suntem astfel de cetățeni ungari, cari mărturisim confesiunea izraelită. Noi nu formăm și nici nu voim să formăm un stat deosebit în statul ungar, ca și d. e. Sași, Români sau Slovaci. Iar în general este greșită numirea de naționalitate, deoarece Maghiarii sunt națiune iar nu naționalitate; aceasta numai în Austria se afirmă despre noi. Dacă cu toate acestea trebuie să se facă deosebire statistică, aceasta să se facă numai după limbă și confesiune, și să nu se dea prilej naționalităților să se considere ca atare, deoarece în patria aceasta există numai cetățeni ungari, cari cel mult vorbesc limbile slovacă, română, sârbească, ruteană etc.; naționalitate evrească nu există de loc; o astfel de presupunere o respingem în modul cel mai hotărât...”

Indreptarea frontierei austro-italiene. Joi s'a întrunit în Villach comisia internațională spre a continua lucrările începute anul trecut. Misiunea acestei comisii este, să stabilească precis granița între Austria și Italia. În timpul cel mai apropiat comisia se va ocupa de hotarele Carintiei, va trece apoi la linia de demarcațiune dela litoralul mării și în sfârșit la granițele Tirolului. E posibil că încă în cursul anului curent, comisia își va termina lucrările, de cumva nu va fi împiedecată de ploii și tempestăți.

Consiliu de miniștri în Budapesta. Ieri dimineața a sosit prim-ministrul Lukács dela Aind în capitală. După amiază a avut loc un consiliu de miniștri, care s'au discutat mai multe chestiuni urgente. Despre politica parlamentară puțin s'a vorbit, fiind pentru asta încă timp de-

stul până pe la jumătatea lunii Septemvrie. Consiliul a durat dela orele 5 până la 8 seara. Prim-ministrul va petrece două zile în capitală și apoi va pleca, dimpreună cu familia, la Gastein, de unde se va întoarce acasă abia prin 15 Septemvrie.

Di Stroescu și di — Nanu.

Arad, 17 August.

Printre glasurile cari s'au rostit în țară, cu prilejul scrisorii dlui V. Stroescu, a fost și acela al poetului D. Nanu, care a publicat o „Scrisoare deschisă dlui Vasile Stroescu”, în Nr. 41 din 28 Iulie, al revistei „Flacăra”.

Cetitorii noștri cunosc pe d. Nanu, din coloanele „Românului”, unde a publicat mai multe bucăți în cari și aceia, cari nu cunosc întreaga sa operă, au putut vedea, ce poet este d-sa.

Această împrejurare, care ne obligă la mențiune specială a scrisorii d-sale, constituie pentru noi o incurcătură foarte serioasă în aprecierea cuprinsului ei.

Cunoscând pe d. Nanu numai ca poet și numai din serviciile sale, nu ne-am fi bucurat nici odată că d-sa poate să fie atât de pornit și de nedrept când e vorba de o chestie atât de puțin personală, cum este cea ridicată de d. V. Stroescu.

Această constatare neșteptată ne pune într-o poziție foarte jenantă față de d-sa.

Totuși socotim că nu trebuie să lăsăm scrisoarea d-sale fără câteva observări, pe care le vom face cu tot calmul, acesta fiind singurul mijloc de a găsi unde stă dreptatea.

Di Nanu începe într'un ton foarte vehement, care merge crescendo, până la sfârșitul scrisorii d-sale, dar care, precum se va vedea, nu e de loc îndreptățit:

Pasagiul din scrisoarea publicată în „Românul”, referitor la Românii din regat, este domnule Stroescu, printre nenumăratele d-tale fapte bune, poate singura faptă absolut rea — și printre actele d-tale de inteligență e — cum să zic? — cel mai puțin inteligent.

Căci, din principiu, nu se anatemizează o țară întreagă, iar de generalizări pripite numai o anumită categorie de oameni se poate face culpabilă; printre aceștia, cei prea tineri sunt în primul rând.

„Națiune, patriotism, — mofturi?” „reală e numai ființa” noastră? Uitați, domnule Stroescu, că Românii pe cari îi atacați astfel și-au făurit, cu regele lor împreună, o nea-fărmare care s'a câștigat cu sângele și vred-

nicia a sume de viteji de jos și de sus, iar nu cu donațiunile oamenilor bogați.

Așa cum suntem, avem o gospodărie politică de sine stătătoare și oameni cari își consumă viața și linișea lor de oameni bogați pentru bunul ei mers. Unii chiar, ca — Dimitrie Sturdza, — au mers până a-și ruina și sănătatea cu devotamentul și munca neobosită închinată binelui obște. — „Națiune, patriotism, — moturi? Reală e numai ființa lor? Dar unde a-ți trăit d-v. până acum? Sub un clopot de sticlă? Cum se potrivește faptul cu ocară d-v. gratuită?”

Va să zică iată-l pe d. V. Stroescu acuzat că a făcut „o faptă absolut rea”, un act „cel mai puțin inteligent”.

Pentru că d-sa fiind în curent mult mai bine decât di Nanu asupra a tot ce se scrie în presa română despre starea Românilor din toate părțile, a repetat într-o formă moderată constatări făcute de cei mai iluștri bărbați ai neamului și pe care di Nanu le-ar fi putut ceti zilnic, dacă meditațiile sale poetice i-ar fi lăsat timp.

Di Stroescu este după d. Nanu *prea tânăr*, pentru că d-sa ar fi anatemizat „din principiu” o țară întreagă.

De fapt e în joc și aci fantezia dlui Nanu, pentru că d. Stroescu nu a anatemizat o țară întreagă ci a spus numai, că, dela Românii din Țară, astăzi, în starea de spirit care-i stăpânește, nu ne putem aștepta să ajute inițiativele noastre culturale așa cum speră unii dintre noi prea optimiști. Ce tinerețe vede di Nanu în această constatare?

Este lucru stabilit că, pentru moment, cu excepții laudabile, oamenii bogați din România, cari *pot să contribuie* în chip simțit, nu sunt porniți a sprijini cultura românească și cu atât mai puțin a celei de peste hotare.

Acest lucru di Nanu îl poate vedea la Liga Culturală, unde zice că este membru și unde munca de titan a dlui N. Iorga, nu a putut decât cu foarte mare greutate să constituie un început de fond pentru clădirea palatului ei.

Îl mai poate constata și cu ocazia colectelor pentru diferite cauze românești din țară și de peste hotare, când abia se înregistrează câteva nume din cele care *pot* contribui, cât timp colectele pentru inundații dela Paris de pildă, sau pentru catastrofa dela Messina sunt îndată acoperite cu sume mari.

Acesta e adevărul constat *zilnic* de către cei mai buni români din țară, pe cari di Nanu nu i-a declarat nici odată nici „prea tineri”, nici „puțin inteligenți”.

Acuma, că românii din Țară și-au câștigat neatârănarea cu multă vitejie, lucrul acesta îl cunoaștem foarte bine atât noi cât și di Stroescu, doar au fost și români din Ardeal și din Basa-

mă făcea să uit de pedepsele și liniile de palmă. Bietul om!

În cinstea celei din urmă lecții își pusese el hainele de Duminecă, și acum înțelegeam pentru ce bătrânii din sat s'au așezaseră în fundul clasei. Par'că voiau să ne arate cât le părea de rău, că nu veniseră mai des la școală. Era un fel de mulțumire ce aduceau dascălului nostru pentru cei patruzeci de ani de muncă neobosită și totdeodată o datorie față de școala pe care o pierdeau.

Cam așa mă gândeam, când profesorul mă chemă la lecție. Ce n'ași fi dat să pot spune fără greșală vestita regulă a participiilor, tare, deslușit, frumos! — Dar mă incurcai dela cele dintâi vorbe și rămăsei în picioare, zăpăcit, în bancă, rușinat, fără să cutez a ridica ochii. Di Prisăcaru îmi zise:

— Nu te dojenesc, Gheorghită; ești destul de pedepsit. Vezi, așa e: În toate zilele ne zicem: Lasă, mai e timp. Și la urmă iată ce ni se întâmplă... Da, acesta a fost păcatul mare al Ardealului nostru, de a amâna întodeauna învățătura pe altă zi. Acum dușmanii noștri au tot dreptul să ne zică: „Și ce! Pretindeți că sunteți Români și voi nu știți vorbi nici scrie limba voastră?” Dar în toate astea nu ești tu cel mai vinovat, dragă Gheorghită. Toți purtăm vina.

— Părinții voștri n'au stărut destul ca să învățați carte. Le venia mai bine să vă trimită la lucrul câmpului sau să vă puie la păscut vitele

ca să câștige câțiva gologani mai mult. Și chiar eu, nu sunt și eu vinovat? De câteori nu v'am pus să-mi udați grădina în loc să vă las să învățați? Și când îmi venia pofta să plec la pescuit de păstrăvi, sfiitu-m'am vre-odată să vă trimit acasă?”...

Apoi, dintr'una într'alta, di Prisăcaru începu să ne vorbească de limba română, zicând că e cea mai frumoasă limbă din lume, cea mai limpede, cea mai trainică; că trebuie s'o păstrăm și să n'o uităm niciodată, pentru că un popor când ajunge în robie, câtă vreme își păstrează bine limba, e ca și cum ar avea la dânsul cheea temniței sale. Apoi, luă o gramatică și ne ceti lecția. Mă minunam de mine cât de bine pricepeam tot. Tot ce spunea, mie părea ușor, așa de ușor. Mi se părea că nici n'ascultasem niciodată cu așa luare-aminte; dar nici dânsul nu ne explicase niciodată cu atâta răbdare. Ai fi zis, că înainte de a pleca bietul om vrea să ne dea toată știința lui, să ne-o străcoare în cap dintr'odată.

După lecția de gramatică trecurăm la scris. Pentru ziua aceea, di Prisăcaru ne pregătise niște modele noi de tot, pe cari era scris în runde frumoase: România, Ardealul, Bănatul, Maramureșul; par'că erau niște stegulețe cari fâlfâiau în toată clasa, atârinate de stînghia pupitelor. Să fi văzut cum se silea fiecare; și ce tăcere! Se auzea numai hârșitul condeilor pe hârtie. Într'un rând intrară niște bondari;

nimeni însă nu-i băgă în seamă, nici chiar cei mititei, cari se sileau să-și tragă liniuțele, cu o sirguintă, cu un foc ca și când și acestea ar fi fost pe românește... Pe coperișul școlii, niște porumbei gungunea în cetișor și-mi ziceam ascultându-i:

— Nu cumva o să-i silească și pe ei să gungune pe ungurește?...

Din când în când, ridicând ochii de pe caiet, vedeam pe di Prisăcaru nemșcat pe catedră, privind țintă, pe rând, toate lucrurile dimprejurul său, ca și cum ar fi vrut să i se tipărească în suflet icoana căsuței mici în care era școala... Ce gândiți! de patruzeci de ani, era tot acolo, cu curtea lui în față și cu clasa în veci neschimbată. Numai băncile și pupitrele se lustriseră, tocite de vreme; nucii din curte se făcuseră mari, și hămeiul pe care-l sădise el singur, împodobește acum ferestrele până sus. Ce durere trebuie să fi fost pe bietul om, să se părăsească toate și să audă pașii surorii sale, care urea și scobora în odaia de sus, pregătind cuferele ca să plece a doua zi, să plece din țară pentru întodeauna.

Totuși, avu bărbăția să isprăvească lecția. După scris, avuserăm lecția de istorie; apoi, cei mici cântară pe Ba, Be, Bi, Bo, Bu. În fundul clasei, bătrânul Saftu își pusese ochelarii și ținând abecedarul în mâni, silabisa cu dânsii. Se vedea bine, că și el se silește; vocea-i tremura de înduioșare și era așa de ciudat să-l

rabia, care și-au jertfit viața pe câmpiile Bulgariei. Dar nu era vorba despre aceasta. Acest adevăr nu are de a face nimica cu cel spus de d. Stroescu.

Iar cu declarația d-sale sentențioasă, că neatârănarea nu se câștigă cu „donatiumi” ci cu sângele vitejilor, ne vom permite să facem o mică observare.

Neatârănarea se câștigă cu sânge de vitei, dar pentru că acești vitei să se jertfească pentru neatârănarea materială, ei trebuie să devie mai întâi neatârnați sufletește.

La această neatârănare sufletească se ajunge prin cultură, prin *cultură națională*. Iar această cultură națională, dle Nanu, mai ales în împrejurările în care trăiesc frații d-tale din Ardeal zilnic asediați de cultura dușmană, nu se poate desvolta decât prin ajutorul anumitor instituții, între cari ar fi să fie și internatul universitar din Budapesta, care a provocat — aceasta nu este permis să se uite — scrisoarea dlui V. Stroescu. Acest internat universitar are menirea să scoată pe tinerii noștri studenți din mediul demoralizator evreo-maghiar, — care le poate primejdi sufletul anihilându-le simțimentele naționale — izolându-i într'un adăpost românesc.

Pentru crearea unor astfel de instituții se cer mijloace, pentru care modestele și mult încercatele noastre puteri sunt prea slabe. Dl Vasile Stroescu a înțeles aceasta și de aceea, deși nu a scris nici un vers românesc, d-sa este un mare creator de cultură românească, unul dintre cei mai mari români ai timpului nostru.

Dta. dle Nanu, un meritos reprezentant al acestei culturi românești, trebuia să înțeleagă acest lucru și să nu vorbești cu atâta dispreț de această operă de creație, pe care prea puțini oameni din rândurile neamului nostru o pot face.

Căci dacă toți aceia, cari au jertfit din munca, din averea și din sărăcia lor pentru a crea instituțiile de cultură de astăzi ale Ardealului, ar fi avut aceiași concepție disprețuitoare despre rolul „donatiumilor”, câte din talentele care au îmbogățit și îmbogățesc astăzi cultura românească, nu s'ar fi pierdut sau nu ar fi îmbogățit cultura dușmanilor noștri!

Dl Nanu face apoi dlui Stroescu o lecție de teorie financiară, al cărei rost nu l-am putut afla, pentru că, cu toate ostenețele ce ne-am dat, nu am putut găsi nici o legătură între spusurile dlui V. Stroescu și comentariile budgetare ale dlui Nanu.

Dar să cităm.

Mai întâi iată ce spune d. V. Stroescu:

„Lor totdeauna le trebuesc, și niciodată nu le ajung banii. Tot budgetul statului de mai bine de jumătate de miliard nu-i în stare

auzi, încât ne venia totodată și să râdem și să plângem.

Ah! n'am să uit cât voi trăi, lecția aceasta din urmă...

Deodată ciasul dela biserică sună douăsprezece, apoi rugăciunea. În aceeași clipă, trâmbițele Honvezilor, cari se întorceau dela instrucție, răsunară la fereastră... Dl Prisăcaru se ridică galben, în picioare. Niciodată nu mi se păruse așa de mare.

„Iubiții mei, zise el, iubiții mei, eu... eu...”

Der ceva îl înăbușea. Nu putea sfârși.

Atunci se întoarse spre tablă, luă o bucată de creta și apăsând din toată inima, scrise cât putea mai mult:

„Trăiescă Ardealul!”

Apoi rămase în loc, cu capul răzimat de zid, și, fără să zică nimic, cu mâna, ne făcea semn:

„S'a sfârșit... plecați.”

Hainele lucrate în atelierul propriu se capătă la

LENGYEL ISTVÁN

PRĂVĂLIE DE PĂLĂRII ȘI SPECIALI-
TĂȚI DE MODĂ PENTRU BĂRBAȚI

Oradea-mare — NAGYVÁRAD

Piața Beiner nr. 1. Telefon: 12—48.

(Le 149—30)

să-i îndestuleze. După părerea lor, statul e dator pe toți să-i căpătuiască și să-i susție. Ei nu știu a da, știu numai a lua. România a devenit țara funcționarilor: se nasc bursieri, trăiesc ea funcționari și mor ca pensionari. Mai este chip ea să le ajungă?

Iată acum comentariile dlui Nanu:

Ne aruncați vina că suntem o țară numai de funcționari și de plugari — și nițai că nu eu cei 5—6 franci pe an bir al bițelor 4 milioane de țărani, și nici cu birul câtorva mii de funcționari se poate încheia un budget de 1/2 miliard, pe care îl suportăm ca 100 milioane excedent! Trebuie să fie deci aici o energie acumulată și a altor oameni decât a celor umili, cari — și mare laolaltă își dau obolul lor fără să știe să se preocupească.

Ce are de a face asta? Unde a vorbit d. Stroescu de cei 5—6 franci pe an bir al bițelor 4 milioane? Unde a spus ceva despre modul cum se constituie budgetul statului român?

Obiecțiile dlui Nanu, făcute în ton sentențios de magistrul, dovedesc că d-sa, ori că nu a înțeles pe d. Stroescu, ori că voiește, cu orice preț, să-și arate cunoștințele d-sale financiare, cari din nenorocire sunt cu totul fantastice.

Dl Stroescu nu a voit să spue că budgetul statului român se alcătuește din cei 5—6 lei contribuție a celor 4 milioane de săraci și a celor câteva mii (peste 100.000 dle Nanu) de funcționari, căci d. Stroescu nu poate spune de asemenea absurdități.

Dacă d. Stroescu a spus, că România a devenit țara funcționarilor, aceasta înseamnă că întreaga producție și bogăție din România se sprijină exclusiv pe munca țărănimii, — că în afară de munca țărănească, mai toate izvoarele de câștig cari nu stau în legătură cu budgetul statului, sunt în mâna străinilor.

Astfel pătura suprapusă din România trăește mai ales din aceasta muncă, fie ca beneficiară directă fie pe cale de funcționarism.

Și în acest sens, deși d. Stroescu n'a spus-o, se poate însă afirma că budgetul statului se sprijină pe cele 4 milioane de săraci, dar nu „pe cei 5—6 franci pe an bir”, ci pe *munca* lor care crează bogăția, din care apoi alții, cei bogați, plătesc și partea lor de bir.

Dar d. Nanu ține să completeze nasa-giul de mai sus printr'o notă pe care o dăm și noi aici:

„Tot budgetul Statului de mai bine de 1/2 miliard nu-i în stare să-i îndestuleze”. — Iată o frază naivă în ironia ei, dar a cărei constatare noi o revendicăm ca pe o cinste. Niciodată budgetele sărace n'au fost indicul unei țări civilizate. Și când Germania la 60 milioane locuitori are o datorie publică de 25 miliarde, iar noi la 7 milioane locuitori abia un miliard, — mi se pare că proporția e destul de edificatoare, mai ales la un popor care trebuia să se pue odată în rândul statelor civilizate. Mai avem încă nevoie de creșterea budgetului, nu-i pricina că e prea mare — și numai Conu Leonida și dl Stroescu își închipuiesc că budgetul unei țări se reduce numai la funcționari, iar funcționarii la niște simpli rentieri! A auzit d-sa de funcționari cari au făcut să crească o avuție a statului amenințată de părăduire, — cum sunt silviculorii — ea să nu citez decât un caz din o sută?

Vă rugăm, iubiți cetitori, să citiți cu atenție această notă și să judecați cine este conu Leonida: d. Stroescu pe care d. Nanu nu-l înțelege, ori d. Nanu care ține cu orice preț să desfășure și să ne ametească cu cunoștinți pe cari nu le are.

„Tot budgetul statului de mai bine de 1/2 de miliard nu-i în stare să-i îndestuleze”. Este vorba de budgetivorii cari se nasc bursieri, trăiesc funcționari și mor pensionari. Dl Nanu însă are idei financiare, — i se pare că le are — pe care ține să le afișeze și mai vrea să scoată cu orice preț pe d. Stroescu de naiv.

Și pentru aceasta, n'are decât să-și facă presupunerea că dl Stroescu ar fi zis, că budgetele săracesunt indicul unor țări bogate, ceea ce, dată fiind imaginația d-sale vie, este foarte ușor.

Și apoi „combaterea” poate merge strună, întocmai ca la Conu Leonida.

Dar unde a spus dl Stroescu așa ceva?

Puteți să aveți, dle Nanu, un budget cât se poate de mare, nimănui, nici dlui Stroescu, nici altuia nu-i va trece prin gând să vă plângă pentru aceasta.

Vă vor plânge, însă, toți cei cu durere pentru România, atâta vreme cât acest budget va rămâne *unica* speranță de căpătuire a celei mai mari părți din elementele păturei suprapuse. Aceasta este, dle Nanu, chestiunea.

Dl Nanu acuză apoi pe d. Stroescu că arunca germenul desbinării între Români din țară și noi cei de aci:

„Marii engețători ai omenirii ale căror adevăruri regret că nu ați avut prilejul să le pătrundeți, zice d. Nanu dlui Stroescu, au spus — și-au întemeiat spusurile lor — ce proces lent de contopire se operează până când sufletul tuturor provinciilor unui neam să se contopească într'un singur tot.

Declară apoi, că ruptura provocată nu s'ar putea drege nici prin toate milioanele dlui Stroescu. Marii engețători ai omenirii, de cari dl Nanu o fi auzit vorbindu-se, au spus că sufletul unui neam nu se poate contopi prin mofturi și prin câteva fraze în felul dlui Nanu, ci prin jertfe comune.

Pot să lucreze oamenii de litere și de stat în gândul lor, dar ceea ce mișcă în lumea asta — sunt faptele. Ele singure sunt văzute, ele singure reacționează asupra sufletului național dintr'o anumite provincie, făcându-l să simtă înbirea de irate a celor din altă provincie.

Dacă toți oamenii de stat și de litere ar avea concepția dlui Nanu, că Români din regat, de vreme ce au ajuns la un buget frumos și la independență au făcut destul și că se pot dispensa de a se deranja pentru frații lor de peste hotare, atunci niciodată unitatea de simțire nu s'ar putea stabili.

Dacă ai fi pătruns adevărurile marilor engețători, dle Nanu, atunci în loc de a face ignorant pe un om ca dl Stroescu, dela care ai putea învăța foarte mult sub toate raporturile, și în loc de a-l acuza, că contribuie la desbinarea Românilor, ar fi trebuit să-i aduci mulțumiri, pentru că prin cuvintele lui drepte a mișcat indiferența celor din țară față de frații lor.

Ceea ce înstrăinează pe Români unii de alții este egoismul regional, nepăsarea unora față de ceilalți. Acest egoism, această nepăsare, care ascunde în suflete moartea ori-cărui interes pentru ceea ce se petrece peste gard, a fost biciuită de dl Stroescu. Și ca atare dl Stroescu nu a desbinat, ci a stimulat la mai mult interes al unora față de ceilalți, ceea ce poate aduce mai multă unire.

Dl Nanu declară pe d. Stroescu de nedrept și, relevând cazul regretatului Carada, îi dă sfatul să facă astfel, ca să nu știe stânga ce face dreapta. Dacă acesta este un sistem după care se poate proceda, atunci cum a aflat d. Nanu că a fost urmat de d. Carada?

Cum să întemezi instituții de cultură, că cele pe care dărnicia regală a dlui V. Stroescu le-a făcut cu puțință, fără ca să se știe, de unde ai găsit mijloacele? Lucrurile acestea merg cu oare-care socoteală. Numai castelele din Ispania pe care le înalță poezii și a căror temelie se sprijină pe fantezie, se pot ridica fără să justifice sumele.

De modestia dlui Stroescu, dl Nanu să nu se arate îngrijat, dl Stroescu nu umblă după reclame și nici nu are nevoie să umble. Suntem convinși că dacă d-sa — dl Stroescu — ar fi fost în locul dlui Nanu, iar d. Nanu în locul dlui Stroescu, în nici un caz nu ar fi scris scrisoarea deschisă pe care a scris-o dl Nanu în „Flacăra”.

Acuma, după ce a-ți urmărit împreună cu noi argumentația dlui Nanu și v'ați dat seamă de temeinicia ei, ascultați concluzia d-sale.

Și fiindcă nu e pildă mai vrednică de urmat din partea unui om de inimă, ca recunoașterea fără teamă de umilința vanității — a greșelii făptuite, așteptăm dela dv. un frumos și înălțător peccavi”.

„Să nu credeți că nu vă acordăm circumstanțe atenuante”.

După cele de până acuma, concluzia aceasta a dlui Nanu, nu trebuie să ne surprindă. Nu trebuie să ne mire dorința sa de a se înfățișa ca judecător. Este o necesitate a închipuirii pe care poezii o încearcă uneori de a se închipui în situații sublime. E' un tablou frumos acesta, ca marele Stroescu să cază în genunchii înaintea dlui Nanu, iar acesta, oferindu-i circumstanțe atenuante — să-l ierte. E' frumos e poetic. Din nenorocire greșala, fiind, ca și toate acuzele ce le ridică dl Nanu împotriva dlui Stroescu, imaginară, tabloul nu se va îndeplini în realitate.

Dacă ar fi locul să se spue în toată această chestie un înălțător peccavi, acela ar trebui să-l spunem noi care ne-am ocupat de violențele dlui Nanu.

Nu-l rostim însă, de oarece am făcut-o numai din considerație pentru dl Nanu, poetul, și nu pentru cuprinsul scrisorii deschise către V. Stroescu.

Contele Berchtold și criza din Turcia

Arad, 17 August.

Laurii câștigați de contele Aehrenthal în diplomația europeană nu-l lasă în pace pe ucenicul acestuia, pe contele Berchtold, care, până acum n'a dat nici o probă de capacitate.

După strălucita trăsătură de șah a diplomației franceze care a avut răsunet atât de covârșitor în lumea întreagă, Tripla alianță a ales momentul potrivit ca să spuie și ea un cuvânt în chestiunea orientală care amenință să se transforme într-o conflagrație europeană. Bine înțeles că leader al Triplei alianțe s'a ales singur contele Berchtold care, după cum scriu ziarele, o va pune pe monarhia noastră să scoată castanele din foc.

În Balcani, în imediata apropiere de granițele monarhiei noastre, se petrec lucruri extrem de periculoase pentru liniștea și siguranța statului nostru, ceea ce l'a îndemnat pe contele Berchtold să sondeze terenul pentru un demers comun al tuturor puterilor pentru restabilirea liniștei în imperiul turcesc. Dela ministerul de externe austro-ungar a pornit către cabinetele tuturor puterilor europene, semnatare ale tratatului din Berlin, un indemn, un motiv de conversație pentru o înțelegere comună asupra situației din Balcani. Forma aceasta de intervenție este menită să-l scutească pe autorul ei de un eventual eșec, care, de altfel e de prevăzut că va urma cât de curînd, știut fiind cât de incapabili sunt diplomații unguri care i-a avut împărăția noastră.

De sigur că și călătoria contelui Berchtold în România este în legătură cu demersul său diplomatic. În cercurile dela curte însă este foarte bine privită intervenția aceasta a contelui Berchtold care i-a adus cel mai înalt ordin ce-l poate oferi împăratul Francisc Iosif I, ordinul lănei de aur. Presa italiană și germană a primit cu satisfacție intervenția ministrului nostru, contrare celei franceze și rusești, care văd în pasul Austriei o înlăturare a Triplei antante din Balcani.

Înregistrăm cu această ocazie părerile presei străine despre „primii pași pe nisip” ai contelui Berchtold:

Voci de presă.

Viena, 17 August. — „N. Fr. Pr.” scrie: înainte de toate trebuie accentuat, că pasul contelui Berchtold nu tinde la o intervenție. O astfel de politică ar slăbi numai Turcia și s'ar ajunge chiar contrarul dela ce se voiește. Un program special nu s'a pregătit, ci deocamdată

s'au trimis numai apeluri puterilor. Austro-Ungaria nu voiește să-și impuie nimănui punctul ei de vedere. Schimbul de idei se va face între ambasadele dela diferitele puteri. Se crede că guvernului otoman i se va da timp pentru realizarea programului său și între popoarele balcanice va domni iarăș încredere deplină.

Paris, 16 August. „Gaulois” scrie că puterile europene trebuie să exercite o influență sănătoasă asupra situației din Balcani, în special asupra populației bulgărești și macedonene, sprijinind în intențiile sale cabinetul turcesc. Un eventual succes al politicii austro-ungare ar putea fi primul pas pentru încheierea unei păci între Turcia și Italia. „Gaulois” presupune însă că monarhia noastră urmărește și niște scopuri ascunse, puse la cale de Germania, drept răspuns la călătoria lui Poincaré în Rusia.

Roma, 16 August. Ziarul „Messagero” speră că această acțiune diplomatică este menită să rezolveze chestia păcii între Italia și Turcia. Italia va primi în cazul acesta Tripolitania și Cirenaica împreună cu insula Astrolalia, iar insulele sporadice vor căpăta o autonomie ca și Creta.

— „Corriere d'Italia” e de părere, că toate guvernele vor cumpăni foarte serios inițiativa contelui Berchtold. Diplomația și cercurile politice italiene au primit cu mare mulțumire inițiativa. De aceea se crede, că guvernul italian va adera la propunerea contelui Berchtold.

„Tribuna” scrie în același sens favorabil și declară că inițiativa Austro-Ungariei corespunde întru toate directivei urmate totdeauna de guvernul italian pentru înflorirea și binele popoarelor balcanice.

Londra, 16 August. Ziarele engleze cred că pasul contelui Berchtold a fost determinat de către populația catolică din Turcia care cere scutul Austro-Ungariei. Acțiunea diplomatică a lui Berchtold este menită să slăbească influența Rusiei în Balcani.

Berlin, 16 August. Acțiunea diplomatică a Austro-Ungariei, scrie „Vossische Zeitung” se bucură în cercurile politice germane de cea mai vie simpatie. Se așteaptă cu mare nerăbdare răspunsul cabinetului german.

— „Lokalanzeiger” scrie despre propunerea contelui Berchtold: Dacă judecăm fără nici o preocupare pasul plănuț, nu putem detrage șansele favorabile ale unui astfel de demers solidar a puterilor. Și poate nu ne înșelăm în presupunerea, că în Wilhelmshöhe — unde se serbează ziua nașterii împăratului Francisc Iosif — secretarul de externe Kiderlen-Wächter va confera amănunțit cu ambasadorul austro-ungar asupra propunerii contelui Berchtold și asupra situației din Balcani.

Audiența contelui Berchtold.

Ischl, 17 August. (Telegr.) Contele Berchtold împreună cu secretarul de legăție Kinsky au sosit ieri în Ischl. Ministrul de externe a fost primit în audiență de M. S. la orele 10^{3/4}; audiența a durat aproape două ore, cu care ocazie contele Berchtold a raportat M. S. despre politica externă și despre inițiativa ce a întreprins-o în chestiunea orientală. M. S. l'a decorat pe ministrul Berchtold cu ordinul lănei de aur. În timpul cel mai apropiat Berchtold pleacă în România unde va fi primit în audiență de M. S. Regele Carol.

Mintea românului...

Să ne apărăm din vreme.

Protopopii la Blaj.

O scenă emoționantă.

— Corespondență specială. —

X, 16 August.

În credință că servesc binele public, vă rog să publicați rândurile de mai jos:

Episcopia maghiară de Hajdudorog, de jure s'a înființat. În 29 August a. c., se vor întruni episcopii noștri greco-catolici în Blaj, spre a se consfătuși cu privire la predarea reală a parohiilor rupte dela noi. Asta se va întâmpla în curând, poate deja prin Septemvrie. Noi greco-catolicii în general, suntem obișnuiți a înghiți hapurile ce ni se dau, fără a le reade mult. Dacă unii cutează prin ziare să ia la nițică analiză aceste hapuri, — abstracție făcând „de alte urmări legale” — pe cinstita redacție a ziarului nostru *Unirea*, o trec sudorile, și ca ori ce om, care n'are argumente, recurge la zeflemea, cum a făcut și față de articolul „*Vim vi repellere licet*”, și față de cazul din Oșorhei „*bună ziua Hajdudorog*”, și altele. Cred însă, că chiar și cinstita redacție a „*Unirei*” n'ar sta să ardă împreună cu casa, ei și-ar căuta salvare în alt chip. Așa dară să nu zeflemizăm, ei să ne silim a ne lumina unii pe alții, că în primejdiile aceste mari, unde? și cum am putea afla scăpare?

Historia este vitae magistra Să învățăm din istorie, și încă din istoria nu prea îndepărtată, ei chiar din înființarea episcopiei de Hajdudorog; sau cum am zice altcum: din *mintea de pe pe urmă a românului*. Și cum? Iată cum: Înainte de asta cu multe zeci de ani, pe când eram încă cleric, se agita pentru limba liturgică maghiară. Și s'a agitat încontinuu tot cu mai multă vehemență, până ce în urmă părăsindu-se acest scop, s'a concretizat agitația pentru o altă formă, pentru episcopia maghiară. Și în timpul acesta vai ce am făcut? — nimic. Ce a făcut „*Unirea*” față de această agitație? — i-a zeflemizat cu un dispreț suveran, increzându-se orbește în bula „*Ecclesiam Christi*”. Și a uitat „*Unirea*” și cu ea mulți alții, că bulele se pot modifica, eventual chiar revoca.

Cum se face o lege? — Se codifică un uz, cri o dorință, o expresiune a publicului. Mai înainte însă de a se codifica, factorii chemați spre aceasta, ascultă și cumpenesc părerile din toate părțile. Așa a trebuit să se purceadă și la episcopia maghiară de Hajdudorog. Că cam așa s'a urmat și la înființarea acestei episcopii, presupunem din slabele informații ce le avem, că adevărat chestiunea s'ar fi pertractat în conferința episcopatului catolic din Ungaria la care conferință au participat și episcopii noștri. Aci intervine apoi punctum saliens, adevărat rezultatul acestor conferințe trebuie să-l considerăm din două puncte de vedere. Întâi hapurile ce le dau aceste conferințe sunt menite să fie înghițite fără a le mai roade. Pe credincioși nu-i mai întrebă nimeni. Prin faptul că cineva devine episcop, el devine prea luminat, prea înțelept, prea învățat, toți ceilalți sunt nimic înaintea lui, s'a isprăvit! Dispozițiile lui nu mai pot fi criticate.

Episcopatul catolic a comunicat hotărârile sale factorilor mai înalți, din plenitudinea puterii sale, fără a se simți obligat a întreba și pe credincioși, și în rîndul prim pe noi, pe cei interesați. Al doilea punct de vedere ce trebuie luat în considerare este, poziția episcopilor noștri în mijlocul puternicului episcopat maghiar. Aceștia toți își știu uni șovinismul lor maghiar cu șovinismul catolic. Excepție nu putem face cu nici unul, chiar cu mult laudatul conte Mailath episcopul de Alba-Iulia. — Acum închipuiesc-și ori și cine poziția episcopilor noștri, cari trebuie să reprezinte curente, și să urmărească interese contrare valului puternic al șovinismului maghiar. Nu numai că poziția ce o iau episcopii noștri, nu împiedecă valul, ci dimpotrivă, fiind majorizați, întregii afaceri i se dă un colorit ca și cum ar fi făcută și cu cor-

NAGY JENŐ,
specialist pentru dinți artificiali fără pod
CLUJ—KOLOZSVÁR
(La capătul străzii Jókai, în casa proprie.)
Pune dinți și cu plățire în rate, pe lângă
garanția de zece ani. (97-120)

cursul nostru. Și din toate aceste ce știu credincioșii? — nimic.

Acum să luăm în considerare dreptul natural al omului. Cel mai mare bun al omului, este credința lui; pentru aceasta și-au pus viața macedonii, și aceasta o propovăduiește și Sf. Părinte Piu al X-lea. Dacă credința este bunul cel mai mare, pentru acesta profund și trebuie să am cea mai mare libertate. Trebuie nu numai să-mi fie permis, ci să mi se deie toate mijloacele posibile, ca să-mi manifestez credința după voința minții și după dorința inimei mele, pentru că eu numai cu această condiție sunt obligat la susținerea instituțiilor legate de credință, cum sunt: biserică, preot, școală și altele. — Cum să vie acum cineva să-mi impune mie ca eu să mă rog lui Dumnezeu cum voește el, nu cum voesc eu? — ca, tainele sufletului meu să mi le îndrept către Dumnezeu, cum voește el, nu cum voesc eu! Aceasta o poate pretinde numai cel mai revoltător cinism.

Unde a fost dară greșala? — a fost acolo, că noi n'am fost întrebați, cum voim să ne rugăm lui Dumnezeu: ungurește ori românește? — greșala a fost acolo, că „Unirea” și cu ea alte ziare de ale noastre, au bagatelizat și zeflemizat agitația protivnicilor, greșala a fost acolo, că, pe când dela dușmani mergeau la factorii mai înalți, petițiuni subscrise de zeci de mii, pe când se conduceau la Roma peregrinațiuni cu mult alaiu, pe când în presă se făcea cea mai întinsă agitație, noi făceam tăcerea peștelui cu mâinile în sân.

Ce e acum de făcut? Să mântuim din naufragiu resturile cât se vor putea. Prin comisiuni anume constituite, prin bărbați anume aleși să se lumineze credincioșii din ținuturile osândite să fie date jertfă bisericii maghiare, ca ei să pretindă a fi lăsați la sânul mamei lor, să se roage lui Dumnezeu după dorința inimei lor. — Intru cât privește partea materială a lucrului, de aceasta se va îngriji superioritatea lor diecesană.

Cea mai grea lovitură a bisericii românești este legea școlară apponyană. Peste 20 ori 30, ori 50 de ani, sub pretextul că toți știu ungurește, ceea ce s'a făcut în școală, se va putea face și în biserică. Toate cele ce urmează după legea apponyană, sunt numai corolarii ale acesteia. Azi biserică maghiară, mâne o lovitură și mai mare: „Autonomia catolică”.

Știm, din diversele încercări și propuneri de până acum, care este scopul obștei maghiare față de noi în chestiunea autonomiei catolice! — să ne contopească în marea maghiarismului. Ministrul de culte se laudă că proiectul este gata și că în Octombrie îl va depune pe masa camerei. Doamne sfinte! O primejdie atât de groaznică și atât de apropiată și ce facem noi? Stăm cu mâinile în sân, ca apoi să protestăm iarăș atunci când e prea târziu? Că putem face, este dovadă conferința din Maiu a protopopilor și meetingul din Alba-Iulia. Pentru ce să se facă aceste prea târziu când nu mai au nici un rezultat practic? Pentru ce să nu se facă acum, respective la timp când nu numai pot, ci trebuie să aibă rezultatul dorit. Păcatul nostru a fost în cele mai multe cazuri, că am făcut un sgomot mare și prea târziu și apoi a rămas totul baltă. Ei, apoi haideti să dăm mâna, să facem ceva! Dar cine să iee inițiativa? — deputații noștri, Dr. Iuliu Maniu, domnii din Cluj și alți greco-catolici? Și pentru ce nu protopopii ori alți bisericani?

Eată pentru ce: pe 15 August a fost convocat Consistor plenar în Blaj, pentru unele afaceri administrative. Dintre protopopi doi seniori ne-au invitat în scris pe ăstia să luăm negreșit parte la Consistorul plenar, pentru ca cu această ocaziune să ne sfătuiți și în ce privește chestiunile grele, cari amenință biserică. Zis și făcut. Ne-am prezentat la Blaj în număr frumos, și când colo, nu s'a făcut nimic. Adecă totuși s'a făcut ceva, ce însă ne-a deprimat nespus de mult.

La masa dată de Inalt Sfințitul arhieru Dr. Victor Mihali, a ridicat paharul întru sănătatea Excelenței Sale, prepozitul I. M. Moldovan, zicând între altele, că dintre zece arhieru ce l-a avut biserică unită (înțelegând numai arhidieceza), trei au căzut martiri murind în esil, deși împrejurările lor de atunci,

nu au fost atât de grele, ca cele de azi. Nu a mai urmat nici un cuvânt, și cu deosebire înaltul arhieru intru atâta s'a consternat, încât după masă nu a mai petrecut în mijlocul nostru ca altă dată. Astfel ne-am risipit deprimați și fără nici o ispravă.

Ei bine, dar cu atâta nu s'a sfârșit — nu este iertat să se sfârșească, ci pe o altă cale și în alt loc, cu totul independent de arhieru, se impune convocarea unei conferințe din partea domnilor șus amintiți. Aceasta conferință să cinstue un comitet, un organism central, care să fie în legătură cu toți protopopii, cu toți preoții, și cu toți credincioșii tuturor parohiilor, ori și unde s'ar afla și în ori și ce număr ar fi, așa că la marea întrebare a autonomiei nimeni să nu rămână neîntrebat, și să se poată dovedi că acesta sau acela este răspunsul fiecăruia. Astfel ne putem noi însine croi soarta noastră, altcum.

Dacă astfel s'ar fi purces și în cauza episcopiei maghiare, și dacă asta s'ar fi făcut la timp, azi episcopia aceasta ar fi numai un *pium desiderium*.

Va zice cineva, că chestiunea nu e actuală, deoarece nu cunoaștem cuprinsul proiectului. Ei bine, dacă vom aștepta până va fi actuală, nu ne vom mai putea organiza, și astfel valul va trece peste noi și ne va nimici — apoi vom putea tot protesta!

La obiecțiunile referitoare la înființarea unui astfel de organism, s'ar putea răspunde numai verbal în conferință. Congres mixt nu se poate ține, deoarece nu vom putea obține condițiile necesare spre aceasta, de nu cumva-l va prevedea însuși proiectul de autonomie. A aștepta până ce vom vedea că se poate, ori nu se poate ține congresul, ar fi a face o experiență tristă și nereparabilă. La altă obiecțiune ce ni s'ar face: că aceste toate cad în competența arhieruilor, ori a sinoadelor diecezane, răspund că: toate aceste nu prejudică nimic competenței de drept nimănu, și eu însumi încă doresc ținerea de sinoade diecezane asupra acestei chestiuni, deoarece aceste toate se completează numai unele pe altele, și să nu se uite că autonomia o votează parlamentul, care nu ține mult seamă de sinoade. Alta e însă când tot sufletul greco-catolic va sări cu un singur om, și ne vom pretinde drepturile cu cetățeni.

Un protopop greco-catolic.

Politica orășenească.

— De un funcționar. —

Neglijarea culturală și economică a orașelor provinciale în favoarea Budapestei a avut ca urmare firească slăbirea în aceste orașe a influenței politice a guvernelor liberale. Clasa de mijloc care formează cea mai însemnată pătură a populației orășenești a fost cea dintâi care și-a manifestat nemulțumirea față cu guvernele liberale și la alegerile din 1905 li-s'au dat orașelor din provincie bun prilej pentru a răsplăti părinților patriei, cari față de ele au fost atât de vitregi, cu aceeași măsură cu care ei le-au măsurat în timp! cel mai critic al progresului cultural și economic. Pe lângă clasa de mijloc mai erau nemulțumiți și funcționarii administrativi orășenești cari dela cetățenii strămtorați și săraci nu puteau aștepta nici o ameliorare a sortii lor, iar de sus încă nu se ivea pentru ei nici o rază de nădejdie. Astfel se întâmplă, că la alegerile pentru cameră din 1905 partidul liberal, care ținuse frânele țării peste trei decenii în mână, a fost bătut prin funcționarii nemulțumiți și prin voturile industriștilor și comercianților dela orașe.

Guvernul coaliționist a pătruns bine cauzele prin care s'a putut produce aceea înfrângere de necrezut pentru cei ce au îndurat-o și concluzia ce au făcut-o cărmuitorii țării din această întâmplare s'a și manifestat îndată prin fapte concrete.

Au lăsat la o parte fantoma statificării administrației, care ar fi pretins deodată urcarea colosală a bugetului statului și care și de altfel nu era agreată nici chiar de totalitatea națiunii maghiare.

În schimb au căutat a se apropia de aceia, pe care voia să și-i câștige, prin cea mai probată slăbiciune omenească: banul. (Roadele produse de congruă le demonstra a priori succesul sigur!)

Cu cea mai febrilă acțiune mulțumiră mai întâi pe amplexii căilor ferate, și făcură ordine în comitate. Credința lor era că prin „hispani” și „solfăbirăi” pot asigura succesul scopurilor politice cu deosebire în ținuturile locuite de naționalități. Orașele le mulcomiră deocamdată cu promisiuni și perspective surăzătoare.

Cu promisiunea e însă ca și cu minciuna: prânzești dar nu mai cizezi.

Funcționarii orășenești apăsați tot mai tare de scumpetea produsă prin criza economică au început a-și reclama și ei drepturile lor față de bugetul țării în anul 1908 s'a ținut primul congres al primarilor și delegaților orășenești. Desbaterile acestui congres au fost secondate cu cea mai mare simpatie de presa națională maghiară (?), care se asociază la pretențiunea ca guvernul să vină de urgență în ajutorul orașelor cari încep a fi cucerite în multe părți de naționalități.

Guvernul a înțeles glasul de sirenă și chiar în anul următor a votat pentru ameliorarea lefurilor funcționarilor orășenești suma de 2 milioane coroane, promițând a urca această subvențiune an de an cu câte un milion coroane până la anul 1916 când se va ajunge suma de 8 milioane care va forma apoi poziție permanentă în bugetul statului.

Ajutorul acesta s'a dat cu condițiunea ca din el să se întregescă în primul rând salariile funcționarilor orășenești, iar eventualul rest să se folosească pentru scopuri culturale, igienice, economice etc. Dreptul autonom al orașelor a fost respectat cu privire la distribuirea sumei votate de stat, dar chiar la asigurarea primei vote s'a stabilit minimalul de salare pentru toți funcționarii referenți și de manipulație ai orașelor punându-i pe aceștia într'aceiași categorie cu funcționarii respectivi din serviciul statului, lăsând însă voia liberă orașelor de a-și salariza funcționarii după puteri și necesități și mai bine decât sunt salarizați la stat. În 1910 a urmat pentru funcționarii orășenești și beneficiul de 50% pe căile ferate ale statului, iar cu 1 Iulie anul trecut li-s'au votat și bani de cvartir în aceeași proporție ca la funcționarii de stat.

Încurajați prin rezultatele acestea orașele au mers mai departe și au cerut asigurarea acestui ajutor cu caracter provizor prin sancționarea lui din partea puterii legislative, ceea ce s'a și întâmplat.

Deodată cu dorințele mai sus schițate s'a exprimat și dorința, pentru revizuirea legii comunale eventual pentru crearea unei nouă legi speciale pentru orașele cu drept municipal și cu magistrate regulate.

Dorința aceasta a și început a se realiza. Zi-lele acestea s'a terminat în ministerul de interne proiectul de lege referitor la acțiunea de dezvoltare a orașelor. Prin această lege se regulează în mod definitiv chestia salarelor și a pensiunii funcționarilor, punându-se pe aceeași bază ca la funcționarii de stat. De remarcat e că s'a stabilit cu privire la dreptul de pensionare reciprocitatea între stat, comitate și orașe, astfel încât pe viitor trecera dintr'un serviciu în altul nu atinge întru nimic dreptul de pensune. Orașelor li-s'a lăsat și în legea aceasta dreptul de a-și salariza funcționarii mai bine, dacă împrejurări atenuante pretind aceasta. Pentru desărcinarea bugetelor orășenești s'a mai pus în vedere reorganizarea serviciului polițienesc prin — statificarea lui.

Referitor la ecalificația funcționarilor dela orașele cu magistrat regulat s'au fixat aceleași condițiuni ca și pentru funcționarii dela orașele cu drept de municipiu, prescrie în art. de lege I. an 1883. Pe viitor nu vor mai putea fi aleși la magistraturele orășenești toți meseriași și comercianții faliti.

Dispozițiile referitoare la ecalificațiune nu ating însă pe funcționarii, care de prezent sunt în slujbă și care și pe viitor pot fi realeși și chiar înaintați la toate funcțiunile pentru care sunt acum ecalificați respective care până acum au fost ocupate de persoane fără ecalificație mai înaltă.

Proiectul acesta de lege ne deschide și alte perspective asupra felului și spiritului în care se va face noua lege orașenească. Considerând, că la conducerea orașelor sunt puse elementele cele mai bune și mai distinse din populație prin §. 10 se scoate din vigoare prin §. 110 al art. XXII. an 1886 (legea comunala) referitor la schimbările ce sunt a se face în averea comunelor, lărgindu-se dreptul reprezentanțelor orașenești în sensul că asupra valorilor până la 10,000 cor. în orașele cu magistrat, și până la 50,000 cor. în cele municipale decide majoritatea celor prezenți (nu $\frac{2}{3}$ ca în legea comunala) și fără aprobarea forului superior. Tot asemenea și cu privire la exarândări până la 1000 cor. resp. la 5000 cor.

Din toate aceste vedem, că actualii cărmuitori ai țării au înțeles bine ce politică trebuie să facă cu orașele ca să le câștige pentru scopul politicii naționale ungurești. Orașele sunt focarele puternice unde se adună într'un mănunchiu toate elementele de cultură înaltă, toți stăpânitorii marilor capituri industriale, comerciale și agricole. În orașe se face politica, care dirigează indirect dar dirigează neapărat cărma politicii de sus. Deci cine vrea să domineze țara acela trebuie să-și asigure mai întâiu concursul orașelor.

Politicianii maghiari au înțeles aceasta.
ib.

Scrisoare din Iași.

Cum suntem compromiși de presa iudeică și cea iudaizată. — Foloasele și dezavantajele cinematografelelor.

Iași, 15 August n.

Acuma, nu mai vorbesc de chipul cum suntem mereu insultați și ponegriți în fața străinătății. Sunt tipice cazurile în cari suntem arătați străinilor, cu o neștirbită regularitate, ca sălbaticii persecutori, huligani, calăi, ai concetățenilor noștri semii. Programuri fantastice sunt imaginate și comunicate cu iuteala fulgerului în cele patru părți ale lumii. Bogăția de amănunte e atât de abundentă încât un străin — aproape întotdeauna necunosător al împrejurărilor noastre și a cărui minte a mai fost hrănită, în copilărie, cu romane de senzații bolnavicioase. în cari, eroii principali erau „fioțorii prinți Valahi” — e constrâns să creadă de bun orice îi servește presa apusană organizată a urmașilor nefericitului Ahasverus.

Dar chiar și în țară la noi, cu un cinism în fața căruin te simți oarecum desorientat pentru moment, ramificațiile aceleiași diabolice prese ne insultă și ne batjocoresc mai trivial ca în cele mai strașnice case de toleranță din Budapesta.

Destrăbălata campanie — lipsită de cel mai elementar simț de pudoare morală — întreprinsă de acea incalificabilă anexă a serviciului barometric din capitală, „Facla”, împotriva Regelui și înțregii noastre dinastii, te face să desperi că extrema răbdare a românului se va transforma vre-odată în ucigătoare reacțiune.

Alt caz caracteristic, pe seama căruia s'a făcut multă zarvă, a fost, zilele acestea, obiectul preocupării gazetelor de acciaș nuanță.

„Spăimântătorul furt de pe linia Stanislau-Colomea” tipau gazetele în cor. „Un deputat din Dieta” continuau apoi gazetele pe acelaș ton, „a fost victima unui furt de peste 80.000 de cor. Hoții sunt trei pungăși români internaționali”.

Cercetând mai cu atenție gazetele, văzui că pe deputatul păgubaș îl chema Blum. Iar un corespondent mai... inteligent, într'un moment de supremă prostie, comise enorma imprudență să ne spuie că pe cei trei „pungăși internaționali români” îi chema: N. A. Bercu, Isaac Rosenfeld și Schvarz.

Ați înțeles, cred: trei jidani pe un al patru-lea și rușinea se resfrânge asupra țării noastre.

Și parc'au făcut, pe dată, convenție corespondenții imaculatelor noastre gazete — căci, să împuști prin toate și nu vei găsi numele celor trei pungăși, tratați cu unt de rejină pentru a li-se scoate bancnotele înghițite... Pungăși sunt „originari din România”, ba ce e mai mult din Iași, și atât.

Asupra cui, vă veți întreba acum, cad responsabilitățile acestei cu greu remediabile stări de lucruri?

S'a spus de atâtea ori, încât e banal de adevărat, că acei cari poartă vina sânt vecinic politicienii români, cari, apreciind „scilpitoarea inteligentă” a fiilor lui Izrail, li-a dat ziazele de partid pe mâna lor.

Și apoi, las' pe dânsii că știu ei să facă ziaristică. Dovezi dau pe fiecare zi.

*

Cinematografele au devenit astăzi, prin mulțimea lor și năvala cu cari sunt cercetate, o adevărată plagă distructivă.

N'ar fi nimic dacă aceasta plagă ar fi numai distractivă. Iată însă că de pretutindeni încep să se audă proteste, că cinematografele tind să devie și o plagă socială.

În fața acestor proteste, se înțelege, că fiecare va trebui să se oprească macar câteva momente să le discute.

Mulțimea subiectelor senzaționale, împregnate de o condamnabilă perversitate și exagerații bolnave, cari se perândă pe dinaintea miilor și milioanele de priviri aprinae, au pus pe educatori pe gânduri. Și cu perfectă dreptate. Majoritatea filmelor sânt a la manière de... *Herz et Comp.* Iar influența dezastruoasă pe care o produc romanele dumisale, a început să fie depășită de aceia pe care o produc filmele scandaloase ale cinematografelelor, cari au inundat țara dela un capăt la altul.

Prin Belgia, Germania și Elveția, în urma avizului celor chemați, măsuri din ce în ce mai îndrăznețe se iau împotriva cinematografelelor cari trec limitele bunului simț, absolut necesar categoriei educațiunii tinerilor.

Ce minunată educație morală și națională s'ar face școlarilor, cu ajutorul cinematografelelor, dacă pe pânzele lor imense în loc să rubice „Amor și nebulnic”, mare dramă pasională sau neghiobiile „spirituale” ale cutărui Tandală, ar rula priveliști interesante din diferite părți ale lumii sau filme de genul acelaia ce l-am văzut serile trecute, ce-ți strecoară în piept fiori de mândrie: „Mărețele serbări ale dezvălirii statuei lui Vodă-Cuza”.

Șt. P. Moldovanu.

Bulgarii revendică categoric Dobrogea.

București, 2 August n.

Ziarul bulgăresc „Utro” în ultimul său număr publică un articol de fond având forma unei corespondențe din Viena și sub titlul: „Țara și Dobrogea”.

Articolul în chestiune începe prin a constata că misiia ministrului prezident francez Poincaré la Petersburg după întrevăderea dela Baltiport e în legătură cu definitivă descompunere a Turciei. Și cum în jurul evenimentelor ce se așteaptă în cel mai apropiat viitor este direct amestecat numele țarului Ferdinand, se explică astfel îndelunga lui ședere prin cororturile austriace, unde sub pretextul căutării sănătății, țarul Bulgariei a stăruit pe toate căile de a obține rezolvirea problemei balcanice în cel mai scurt timp posibil. Între altele acest mandatar al intereselor naționale bulgare ar fi obținut amestecul direct al marilor Puteri europene în afacerile interne ale Turciei cu scop de a acorda pe deoparte autonomia Macedoniei, Odrinului și Albaniei, iar pe de altă parte pentru asigurarea unei păci definitive în Balcani să se revadă și modifice tratatul dela Berlin, în mare parte nesocotit, de cătră o conferință internațională.

În primul loc se va da guvernământ autonom Albaniei, Macedoniei și Odrinului. (Cităm textual):

„După aceea se va decide cestiunea provinciei curat „bulgărești” „Dobrogea” care a fost hărăzită României prin tratatul din Berlin. Soluțiunea acestei cestiuni e mai mult decât necesară pentru Dobrogea va rămâne veșnic ca un sambure de discordie și întemeiate pretențiuni, iar Europa din nou va trebui să înăbușe grave neorânduiri în Balcani. E cu neputință ca națiunea bulgară să vadă sute de mii (?) de conaționali ai ei, îndepărtați de trailul lor firesc

și nevoiți să-și apropie o cultură și niște obiceiuri cu totul înapoiate decât ale lor.

Ca o complectare a acestei versiuni se lansează și comunicarea că curtea regală română caută să realizeze proiectul de căsătorie între principesa Elisabeta și prințul Boris.

„În acest caz, legăturile de rudenie ar influența mult pentru înlăturarea întemeiatelor cereri ale poporului bulgar pentru reluarea Dobrogei dela români”.

*

Farsa acestei „revendicări” a Dobrogei, se repetă prea periodic pentru ca să mai poată impresiona cătuși de puțin și noi am dovedit cu cifre și date netemeinicia ei, în înenumărate rânduri.

Cel mult ca se poate lua ca o fanfaronadă de cel mai nesăbuit gust, care dacă nu indică ceva mai de seamă, se poate interpreta totuși cu destulă certitudine ca un nou eșec în politica externă a bulgarilor, cari văzând că le fuge terenul de sub picioare în ce privește pretențiunile asupra Macedoniei și Odrinului, lansează iarăș chestiunea Dobrogei, cu toate că, din capul locului ei înșiși sunt convinși de absurditatea și imposibilitatea unei atari retrocedări.

Ori cum însă nu poate fi trecută cu vederea această simptomatice eșire a presei semioficiose bulgărești în ajunul serbărilor jubileului de 25 de ani a țarului Bulgării, și mai ales să nu se califice ca o totală lipsă de delicetă amestecul proiectului de căsătorie între principesa Elisabeta și prințul Boris, care este după „Utro” singurul târg ce poate asigura României stăpânirea Dobrogei.

Naționalist.

Din Rodna veche.

Tinerimea română din Rodna-veche a aranjat Duminecă în 11 August n. c. o bine reușită petrecere teatrală-muzicală împreună cu joc, cu programul următor: 1. „Ziua a apus”, cor bărb. de H. Pfeil. 2. „Nasul”, monolog comic de S. Bornemisa. 3. „Eu mă duc”, cor. bărb. de T. Popovici. 4. „Peatra din casă” comedie în un act de Vasile Alexandri. 5. „Sai Române”, cor bărb. de T. Czerny.

Dirigenții corului a fost Dr. Șt. Iarda, sub a cărui conducere corișii, puțin la număr, în timp relativ foarte scurt, au învățat atât de bine cântările amintite, încât au delectat peste așteptări publicul adunat în număr destul de frumos, în sala școlii gr. cat. din loc.

Monologul a fost predat cu succes de tânărul octavan: Iacob Sângeorzanu.

Foarte bine a fost jucată „Peatra din casă”. Cucoana Zamfira a fost reprezentată prin d-na Susana Dr. Furnea. S'a distins îndeosebi în predarea acelei părți a rolului său, unde intrând prin întunec în clădia, unde se afla Leonil, fără a se cunoaște unul pe altul, acesta — în credința că are de a face cu Marghiolița — vorbește la adresa ei cuvinte ofenzătoare, în urma cărora Zamfira infuriindu-se îl apucă de urechi și-i dă o lecție binemeritată.

Perfect și-a jucat rolul tânărul candidat de avocat Dr. Simion Filipoiu, arătându-ne pe boierul G. Pălcu. Când a intrat a doua oară pe scenă, certându-se cu cucoana Zamfira din cauza zestrii, a stârnit admirația publicului întreg. O predare mai nimerită a rolului acestuia abia se poate închipui.

Cu multă pricepere a predat rolul doftorului Franz, candidatul de avocat Dr. V. Greavu, care cu humorul său plăcut a produs foarte multă hilaritate în public.

Deasemenea a plăcut mult publicului du-duia Marghiolița, în persoana d-soarei Aurora Bozga, dovedind foarte mult zel și atragere, în executarea rolului său.

Rolul lui Leonil a ajuns în mâna tânărului Tit Malain, care atât în privința studiarei, cât și a predării rolului său, a îndestulit pe deplin publicul.

Tot așa de bine a jucat și d-soara Lucretia Pop în rolul țigancei Ioana.

Cu mult simț și pricepere a jucat rolul lui Nicu, studentul în drepturi Ioan Pop. Păcat numai că nu-și dă mai multă silință să pronunțe cuvintele mai românește.

După partea literară a urmat jocul, ce s'a

început cu Someșana, după care a urmat „Călușerul”. Acest din urmă a sucs splendid, ridicând foarte mult nivelul petrecerei și făcând în veci neuitată seara de 11 August n. A fost pentru noi o adevărată revelație intrarea în sala de joc a celor șase tineri, cari, plini de însuflețire și trecând peste toate greutățile, au grăbit din comunele Poiana, Leș, Năsăud și Mocod la Rodna-veche, ca, împreună cu ortacul lor din Rodna-veche, să desvălească înaintea privitorilor numeroși, în adevărată pompă, neprețitul nostru odor național. Vătaful a fost feciorul harnicului preot din Poiana, Buzilă, care în această seară înălțătoare de inimă, s'a dovedit ca un neîntrecut jucător. În pauză tot acești bravi tineri au jucat „Brâul”, cu atâta măiestrie, încât au stârnit admirația tuturor asistentilor între ei și mulți străini. Putem zice, deplin convinși, că așa ceva nu i-s'a dat Rodnei să vadă niciodată până acum.

Țin să constat la acest loc că pitoreștele, originalele și mult cuceritoare noastre jocuri naționale, ca: strămoșeasca „Ramană”, domoala „Horă”, încântătoarea și legănătoarea „Sărbă”, precum și vesela „Someșană” au fost puse la locul cuvenit din partea tinerimii aranjatoare din Rodna-veche. Atât dansurile acestea, cât și cele străine Vals, Cadril etc. au fost jucate conform ordinii de dans, lucrată în mod artistic de tânărul student gimn. Anton Malaiu, în care, spre bucuria noastră a tuturor, a trebuit să descoperim germenele adevăratului talent de pictor, din care cu vremea dorim să se aleagă un pictor de forță, spre fala neamului nostru întreg.

Ca încheiere nu pot să aduc în deajuns laudă vrednică și mult promițătoare tinerimii din Rodna-veche, care în butul tuturor certelor, piscinei și colosalului indiferentism, ce s'au încuibat în inimile inteligenței din comuna aceasta, astăzi atât de lătuț de soarte, totuși le-a reușit să aranjeze o petrecere, al cărui succes atât moral cât și material a întrecut toate așteptările.

Someșanul.

Două frumoase prelegeri. „Astra” în Bihor.

— Corespondență ocazională. —

Pe ziua de 11 August n. 1912, comitetul despărțământului Tinea al „Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român” convocat în comuna fruntașă Husășău (com. Bihor) adunare. — Poporul s'a adunat cu bucurie și mult interes înaintea sfetei biserici de acolo, unde s'a ținut prelegerea populară.

Pe lângă poporul adunat în număr foarte mare (aproape o mie de oameni) a participat cârturarimea.

Văd. d-na Elena Vaida, d-șoara Sabina Andru d-nii preoți: Ioan Vaida, Marțian Andru și Petru Ardelean, d-nii învățători Vasile Ștrauț, Florin Cărbunariu, T. Ristin și încă mulți, a căror nume nu l-am putut însemna.

La orele 3 p. m. președintele despărțământului, d. Dr. Andrei Ilie deschide ședința rostind o frumoasă discurs, în care arată însemnătatea „Asociațiunii”, descoperă folosile prețioase și scopurile mărețe acestui așezământ îndemnând pe țăraniștiutori de carte, să se înscrie de membri ajutoari, prin ce s'ar întări așezământul acesta cultural de o parte, de altă parte strădaniile de luminare intra tot mai adânc în straturile poporului nostru dela sate. Discursul d lui Dr. A. Ilie a stârnit aprobări și aplauze vii.

Asemenea cu mare atențiune a fost ascultată și disertațiunea a d-lui Romul Barbu prim-convocat la filiala „Bihoreana” (casierul desp.) d-șoara o voce puternică și înțeles de poporul adunat și întrerupt de aclamațiile de aprobare ale audienței lui vo bește despre relele, cari bântoie și sunt rădăcinate în poporul nostru. Arată zădărniciile luxului și combata beția, care duce numai la păpăstie.

Următorul punct al programului a fost susținut de d. Eugen Sibian, casier la filiala „Bihoreana” (secretarul desp.). D-sa ține o conferință despre muncă, hărnicie și cruțare, cu cari trebue să se deprindă poporul nostru, căci prin aceste

virtuți se câștigă lumină, cultură și învățătură. Îndeosebi remarcă stilul frumos și curat în care e scrisă conferința.

În fine, studentul universitar Cornel Vaid îndemnând poporul, ca sfaturile și învățăturile auzite să le urmeze spre binele și fericirea lor și neamului nostru românesc, aduce adâncă mulțumită domnilor disertanți pentru conferințele frumoase, precum și comitetului despărțământului Tinea al „Asociațiunii” exprimând totodată și dorința întregii comuni, ca să fie cât de des cercetată și astfel de bărbați, cari împărtășesc poporului nostru lumină și cultură.

După cuvântarea de încheiere a studentului universitar C. Vaida, d. E. Sibian a fotografiat întreaga adunare.

Prelegerea s'a continuat la școala noastră conf., unde încă tot neobositul d. Sibian a făcut cu schiopticonul proiecțiuni din domeniul istoriei românilor, alcoolismului și economie.

Prelegerea s'a sfârșit pe la 7 și jumătate, oaspeții au luat masă la casa părintelui Vaida.

Asemenea bine reușită prelegere s'a ținut în Duminica trecută (4 Aug. n.) în comuna Tulcea cu același obiecte, ca la Husășău. Au participat lângă poporul destul de numeros Dr. Ilie cu familia, d-nii preoți Nestor Porumb și Nestor Blaga precum și încă mulți intelectuali. Disertațiunile au fost acelea ca la Husășău, susținute tot de același disertanți. Proiecțiunile cu schiopticonul s'au făcut și aici. Cuvântarea de încheiere a ținut-o d. preot N. Blaga mulțumind disertanților și auditorului.

Vințoarea adunare se va ține în 18 August n. în comuna Căpâlna.

Cor.

Cursul pentru dir. de coruri de d. I. Vidu

D. I. Vidu a salutat în 1 Iulie inaugurarea cursurilor dela Valenii de munte prin aceea, că însuși a deschis cu 20 de ascultători un curs pentru conducătorii de coruri românești, care apoi după o muncă intensivă de 30 zile s'a terminat azi în 31 Iulie cu un rezultat foarte frumos.

Deși d. Vidu în tot decursul anului este foarte ocupat, n'a pregetat a-și sacrifica vacanța, numai și numai ca din schânteia ce i-a hărăzit-o Cerul să facă pe mai mulți pioneri părtăși și așa într'un cerc mai vast să se conlucre la nobilitarea sufletului românesc prin melodioasa și mișcătoarea cântare românească, cecece e și un mijloc foarte eficace atât pentru înălțarea cultului nostru religios cât și pentru consolidarea națională.

Azi corurile românești sunt de-o importanță indiscutabilă, dovadă despre aceasta este faptul, că la glasul de chemare al măestrului bărbați dornici de muncă și plini de iubire față de poporul nostru au alergat din toate părțile. A fost reprezentat: Bănatul, Ardealul, părțile ungurene, ba ca semn de redesteptare nici Bihorul n'a rămas indolent.

Deși timpul pentru un material așa de vast era prea scurt, totuși d. Vidu, ca adevărat pedagog iscusit, a căutat prin atrăgătoarele sale prelegeri să împărtășească ascultătorilor toate cunoștințele necesare conducerii corului. Claritatea prelegerilor sale a pus în uimire întreg auditorul. Cu atâta măiestrie știe preda chiar și lucrurile cele mai grele și abstracte încât aceste sunt cu plăcere primite de către auditorii inteligenți și bine înțeles de țărani fără multe cunoștințe.

D. Vidu obține în timp așa de scurt un rezultat foarte frumos cu ascultătorii săi. Oare cu cât mai mult s'ar putea obține în decurs de 3—4 ani în institutele noastre teologice și pedagogice? Fiecare institut teologic și pedagogic susține cu bani grei profesori de muzică vocală și instrumentală și totuși e foarte trist când vedem, că atât candidații de preoți cât și cei de învățători părăsesc institutul cu cunoștințe muzicale aproape zero. Aceștia apoi ca preoți și învățători sunt ei oare în stare, să satisfacă dorinței generale a poporului românesc de a înființa coruri, a executa ceremonialul nostru religios în mod solemn și înălțător, ori a păstra oareșicare unitate în frumoasele noastre cântări bisericești și peste tot în cultul bisericii românești? Înaintea acestora cântările noastre naționale, doina românească oare au ele vre-o valoare?

Nu voesc să fac imputări prin aceasta nici d-lor profesori de muzică dela institutele noastre, dar nici candidaților de preoți și învățători. Eu vina o aflu prima oară în educațiunea greșită ce s'a făcut la noi pe terenul muzical. La unele institute de-ale noastre chiar și azi avem profesori de limbă străină; iar la celelalte, partea cea mai mare a profesorilor noștri sunt de aceia, cari și-au făcut studiile la conservatoare străine de limba și inima noastră, departe de adevăratul izvor de însuflețire românească. Acești domni profesori — sine ira et studio — afară de cazul când respectivii au fericirea de a fi pătrunși de adevărata însemnătate a muzicii noastre, ce-i drept fac muzică, dar nu prea națională, care apoi nu are puterea a captiva masele. În muzica bisericească se depart cu totul de frumusețile cultului oriental, neputându-se elibera de influința străină.

Tot aceasta direcțiune am constatat-o și la bursierii „Societății pentru fondul de teatru”. Mărturisesc sincer, că concertele d-lor m'au lăsat până acum foarte nedumerit pe lângă toată executarea precisă a repertoriului. Foarte bine se simte caracterul influinței străine iar apoi cântarea noastră specific națională obvine foarte rar. Aceasta, iarăși este o greșală cardinală, căci în modul de până acum se vede o imitare a străinilor. De vom imita pe străini și pe terenul muzicii și pe alte terene, ne trezim, că pe de-o parte muzica noastră va rămânea îndărât și astfel am păcătuit față de mărgăritarele averii strămoșești, de altă parte prin imitare vom ajunge, ca noi să fim totdeauna în coada popoarelor culte, căci până noi va să le ajungem gradul lor cultural de azi, ele vor fi cu mult mai înainte.

Dacă e nediscutabilă maxima, că toate popoarele și-au format cultura pe baze tradiționale, atunci ar fi timpul suprem, să rupem și noi odată cu imitarea străinilor, să căutăm ca cultura noastră să se desvoalte pe adevăratul fundament național, care nu este altceva decât tradițiunea națională. Îndeosebi școala și societățile pentru dezvoltarea și cultivarea muzicii noastre trebuie să supravegeheze cu gelozie că aceasta să se facă în direcție sănătoasă.

Conzistorele bisericilor noastre, ca foruri supreme școlare, sub a căror conducere se află și institutele teologice-pedagogice, să pună mai mare pond pe muzica făcută în spirit corăspunzător bisericii noastre, cu atât mai vărtos, căci știut este, că serviciul nostru constă din $\frac{1}{4}$ părți cântare, și astfel prin neglijarea cântării se disprețuiește însuși serviciul divin. Pe de altă parte să nu se neglije nici aptitudinea poporului nostru spre cântare, ci să primească elevii institutelor susnumite o instrucție suficientă, ca apoi ei la timpul lor nu numai să conducă și înființeze coruri românești, ci să și aducă cântarea la o perfecțiune oareșicare.

Dacă nici în timpurile mai noi nu s'a dat importanța cuvenită muzicii la noi, cecece dovedește destul de clar faptul, că la cursul dlui Vidu au participat preoți și învățători toți sub 30 ani, e timpul suprem să ne trezim baremi în ceasul al 11-lea, cu atât mai vărtos, căci în poporul nostru instinctul spre cântare e foarte puternic, cecece ne dovedește și faptul că la cursul amintit, acum în toial lucrului de câmp au participat în număr frumos și țărani, cari au dovedit o aptitudine, o atragere și iubire spre muzica noastră națională în mod foarte surprinzător. Se impune tuturor factorilor noștri competenți a nu neglija nici un imbold nobil al poporului.

D. Vidu contrar uzului merge și lucrează pe terenul muzicii în direcție adevărat națională și numai acesta este motivul că aleargă la dânsul bărbați dornici de însuflețire din toate unghiurile unite de Români. Dar totodată așa se pare că acesta e păcatul, că mulți dintre intelectualii noștri nu apreciază operele lui Vidu după merit. Unii ca aceștia uită, că d. Vidu e edevăratul părinte al cântării național-poporale în formă artistică, și mai uită, că el a dat haină cuvenită doinei și cântărilor populare, din aproape toate colțurile locuite de suflare românească.

Nu putem decât să-l felicităm pe d. Vidu pentru munca prestată în ogorul național și să-l rugăm, ca cu fruntea senină să pășească mai departe pe calea apucată, căci inimile neprihănite totdeauna i-se vor închina.

Timișanul.

Criza din Turcia.

Arad, 17 August.

Bărbații conducători ai Bulgariei de abia mai pot ține în frâu neastâmpărul Bulgarilor setoși de luptă; opinia publică bulgară crede de potrivit momentul pentru a încerca încorporarea Macedoniei și astfel a pune temelii unui mare imperiu bulgar.

La granița turco-muntenegrină aerul e plin de răpăitul puștilor și ura neîmpăcată, latentă până acum, dintre Muntenegrini și Turci, amenință să izbucnească cu o furie, ce nu mai vrea a se mărgini.

Imprejurarea aceasta arată cât de necesară și de mare e o acțiune comună a puterilor pentru a da să înțeleagă și statele balcanice, că interese mai înalte reclamă menținerea statului quo în Balcani. Presa europeană și-a spus părerea asupra propunerii contelui Berchtold și în general se poate constata, că propunerea ministrului de externe al monarhiei austro-ungare a fost primită cu simpatia cea mai mare.

Telegramele despre evenimentele mai recente sunt următoarele:

Bulgarii cer războiul.

Sofia. — Din orașele din provincie în continuu sosesc știri despre ținerea de adunări populare în chestia masacrului dela Kotsana. Rezoluțiile tuturor adunărilor populare cer fără excepție: declararea războiului împotriva Turciei. După cum anunță ziarele de aici din Varna s'a adresat regelui Ferdinand o telegramă cu 300 subscrieri, în care se cere, ca regele pentru ajungerea idealului național referitor la Macedonia să declare război Turciei. „Balkanska Tribuna” scrie că o trupă de macedoneni s'a rugat să fie primită în armata bulgară.

Luptele dela granița turco-muntenegrină.

Cetinje. — În districtul Berane ieri și alaltieri a fost o îngrozitoare vărsare de sânge. Numărul victimelor e enorm. Familiile creștine se refugiază în Muntenegru. Turcii s'au retras, după inserat, în șanțurile lor. Creștinii se apără desperați, având numai arme de tot primitive. Trupele și jandarmeria turcească iau parte la vărsările de sânge laolaltă cu Arnăuții.

Albanezii în Usküb.

Usküb. — După bandele lui Riza Bey și Bairam Zur Zbrachim Pașa au sosit aici încă Issa Boljetinac și Indris Sefer cu bandele lor. Albanezii catolici i-au primit cu muzică. Temnițele le-au deschis și la vre-o 1200 de prizonieri creștini și mohamedani au fost eliberați. Autoritățile n'au cutezat a se opune.

Usküb. — Concentrarea bandelor albaneze în Usküb a produs îngrijorări mari, necunoscându-se scopul concentrării. În populațiune e seamă mare că șefii bandelor nu vor putea ține ordinea între oamenii lor.

INFORMAȚIUNI

Arad, 17 August n. 1912

— *Luni și Marți fiind sărbători (Schimbarea la față și St. Ștefan) numărul viitor al ziarului nostru va apare Mercuri noaptea.*

Sedință consistorială în Arad. Convocare. Convoc prin aceasta Consistorul nostru la sedință plenară, pe Joi, în 9/22 August a. c., la orele 10 a. m. în localul obicinuit.

Obiecte:

1. Stabilirea și publicarea concursului pentru îndeplinirea tractului protopopesc al Butenilor.
2. Alegerea, respective numirea de protopop în tractul vacant al Chișineului.

3. Pensionarea casierului consistorial Gheorghe Purcariu.

4. Instituirea unui revizor școlar.

5. Alte eventuale obiecte, cari s'ar pune la ordinea zilei.

In aceeași zi la orele 8^{1/2} se va ține sedința senatului școlar, iar la orele 9 sedința senatului episcopesc.

Domnii asesori ai acestor senate sunt rugați a se prezenta, la timpul fixat, la sedință în număr posibil complet, deoarece la ordinea zilei vor fi chestiuni de importanță pentru interesele noastre diecezane și anume: senatul de școale are să facă candidarea pentru revizorat, iar senatul episcopesc va avea să aleagă pe casierul consistorial. Arad, 3/16 August 1912. Ioan I. Papp, episcop.

Serviciul divin pentru Maestatea Sa Impăratul în catedrala din Arad se va oficia mâine Duminecă la orele 11 a. m. de cătră însuși P. S. Sa părintele Episcop Ioan I. Papp.

Naționalitate și confesiune. La congresul eucharistic din Viena au fost invitați catolicii de pretutindeni. Invitățile pentru catolicii din Austria au fost tipărite exclusiv în limba germană și trimise naționalităților catolice din imperiu. Comitetul ceh bisericesc, primind în forma aceasta invitațiile la congres, le-a respins pur și simplu, declarând că cehii nu pot lua parte la o serbare, unde limba lor este desconsiderată de aranjatorii ei. Nemții din Viena au fost în cele din urmă siliți să tipărească invitațiile și în limba cehă, deoarece altfel nici un ceh n'ar fi participat la congres. Cehii au spus-o mai de multe ori și au și dovedit în repețite rânduri, că ei mai întâi sunt Cehi și numai în al doilea rând catolici. Iată o pildă frumoasă, pe care, durere, ai noștri nu toți o înțeleg... Ce ziceți, domnilor dela „Unirea”, avem dreptate sau ba?

Un ofițer român pentru analfabeți. Am anunțat în nrul nostru 170 din anul ăsta, că dl locotenent Constantin Streouba dela regimentul 31 din Sibiu, a compus un abecedar pentru soldații analfabeți. Lucrarea s'a dat „Asociațiunii” spre aprobare. Dl Streouba ne scrie acum, că meritul acestei prea frumoase fapte nu e exclusiv al d-sale. A colaborat la carte cumnatul d-sale, părintele Ghiță Navrea din Voivozi și partea cea mai mare a materialului de lectură e munca dlui preot, — numai schițele inițiale aparținând dlui Streouba. Rectificăm în acest senz informația noastră.

Nouă comandă militară în Arad. Primăria orașului Arad a fost înștiințată de cătră ministerul apărării țării, că în urma înmulțirii regimentelor de honvezi prin urcarea contingentului regimentul 32 de honvezi va fi strămutat la

Arad și totodată se va înființa aci și o comandă de brigadă.

Intimpinare. Ni se scrie: Onorată Redacțiune! În numărul 146 din 8 August al acestui prețuit ziar, la rubrica „Cronică socială”; sub titlul „Astra în Reghin”, publicați un raport despre activitatea despărțământului XXVI (Reghin) al Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român, subscris de pseudonimul „Excelsior”.

Nu știu ce raportori aveți în aceste părți, dar de un timp încoace, chiar noi cești de pe aici ne mirăm mult când le cetim și, să nu fie cu supărare zis, când am cetit raportul subscris de Excelsior, mi-a stat mîntea în loc și mi-am zis că acel raportor este în absolută necunoștință a lucrurilor din acest despărțământ. Spre clarificare, voi ridica din raport numai două momente. 1. Toate prelegerile câte s'au ținut le pune în sarcina dlui director al despărțământului, ceea ce nu este adevărat, căci acele, cu excepțiunea alor 2—3, s'au ținut de alții și încă în cea mai mare parte de subscrisul. 2. Se zice în raport că Skeopticonul a fost încredințat mai multor domni, pe când de fapt afară de subscrisul, nime nu l'a întrebuințat ca să țină cu el prelegeri. Cred că însuși dl director Dr. Ioan Harșa va confirma aceasta. De fapt în acest despărțământ s'a lucrat în sensul Asociațiunii numai pe „Rin” și puțin pe „Valea Beiceilor” iar pe Murășul de jos și de sus nu s'a lucrat absolut nimica în anul expirat. Dovadă că acest despărțământ trebuie împărțit în două despărțăminte după cele două cercuri pretoriale, putând fi chiar amândouă cu sediul Reghin, căci în starea actuală teritoriul fiind prea vast, nu se poate prevedea nici în parte cu hrana spirituală de lipsă și în modul acesta cred că s'ar pune capăt și multelor frecări și neînțelegeri ce există la noi.

La adunarea cercuală, împiedecat de boală, n'am putut lua parte și tot din acel raport aflu, părțământului. Mulțumesc On. membri, cari m'au distins cu această onoare, însă, după ecă am fost reales de membru în comitetul des-pierțele din trecut și având în vedere stările dezolate dela noi, deși îmi place a lucra pentru luminarea poporului, nu pot primi această însărcinare până atunci până când nu voi vedea armonie între frați și — un interes mai cald pentru starea înapoiată a țărăniei.

Cum să mai ai înclinare a lua responsabilitatea de membru în comitet când vezi atâta apatie și desinteres față de Asociațiune din partea chiar a conducătorilor poporului! Nu amintesc nume, dar mă văd necesitat a releva cazul că în iarna trecută m'am adresat cătră 3 confrăți, preoți gr. ort. rugându-i ca să mă avizeze pe cae Duminecă ar putea să adune poporul, ca eu să merg împreună cu alt prelegător în fața locului, și nici de răspuns nu m'au învrednicit. Când eu merg cu trăsura mea, jertfesc timp și osteneală, și confratele nici atâta nu face, ca să pregătească poporul, atunci sănătate bună cultură românească.

În fine rog pe dl director al despărțământului să ia la cunoștință repășirea mea din comitet.

Atâta pentru restabilirea adevărului.

Simeon Zăharu, preot rom.

Aviz corespondentului nostru, dlui Ceontea! Redacția.

Un nou sistem de aeroplan. Se anunță din Stuttgart, că un inginer german a inventat un nou sistem de aeroplan. Inginerul a făcut mai multe încercări reușite cu acest aparat, care poate să stea mai multe minute într'un punct fix în aer, iar dela pământ se ridică fără sgu-duri și fără sgomot.

Din pătanile oratorice ale lui Roosevelt. Se știe că în Statele-Unite urmează cu ultimă

„VÁROSMÁJOR SANATORIUM
și HYDROTHERAPIE”

Budapest, Városmajor-u. 64.

Director:

Dr. ADALBERT COSMUTZA.

„Nu vinzi scump, dar să tîrguești ieftin”.
Acesta este secretul succesului nostru.

Cui îi trebuie dar
**mobile frumoase, ieftine
și bune**

Se 223—100

Să cerceteze pe

Székely és Réti

fabricanți de mobile

Marosvásárhely, Széchenyi tér nr. 47

Chiar în interesul lui propriu.

**Alegere mare în tru-
souri pentru mirese.**

Vânzare în rate fără ridicare de preț.

vehemența campania pentru alegerea de președinte al Republicii. Printre candidați cel mai înversunat este Roosevelt.

Adversarii săi politici pe lângă alte neajunsuri ce i-au provocat s'au hotărât să-l hărțuiască tăindu-i efectele.

În discursurile ce ținea de pe platforma trenului său special, Roosevelt, într'un moment dat striga cu emfază:

De ce războiul cu Spania nu a fost un mare război?

Apoi după o clipă de pauză.

Pentru că i-am zdrobit dintr'o singură lovitură.

Această ieșire provoca întotdeauna o furtună de aplauze.

Dar într'o zi la Colorado, lăsând faimoasa sa întrebare...

— Pentru ce războiul din Spania n'a fost un mare război?

— Pentru că i-am zdrobit dintr'o singură lovitură, răspunse o voce din public.

Lui Roosevelt îi venea să moară de năcaz. Palid, foarte încurcat, nu știa spune un singur cuvânt. Când mecanicul îl scoase din incălzitură punând trenul în mișcare.

La bombardarea și cucerirea Zueri, ultimul epizod din războiul italo-turc, a luat parte și diviziunea academiei navale din Livorno, cuprinzând elevii Academiei.

Printre acești elevi se află și 3 tineri români: *Constantin Ionescu, Alexandru Constantinescu și Nicolae Conta*, cari s'au distins, alături de camarazii lor italieni la victorioasa acțiune.

Episcopul catolic și arăndașul jidov. Moștele episcopului grof Mailáth dela Alba-Julia și Daia, le ține în arândă Adolf Jónás, soerul deputatului Dr. Mayer Ödön, care e și avocatul grofului episcop. Din întregă arândă cad pe un jugăr 10 coroane pe an, nesocotind și acareturile economice. Arăndașul lucră numai o mică parte a acestor mari meșii, iar cealaltă o dă în subarândă. Oamenii lipsiți de pământ plătesc apoi de 2 și 3 ori mai mult, numai să poată ajunge la petec de pământ. Contractul încheiat între acest episcop catolic și arăndașul său jidov, să sfârșească la începutul anului viitor și de aceea oamenii să trudească să ajungă ei de-adreptul la arăndaș, ba făgăduiesc să facă o tovarășie, ca să ușureze încheierea contractului, dar catolicul episcop nu se simte îndemnat să le împlinească dorința nici pe lângă un preț întregit, ci rămâne pe lângă arăndașul lui de încredere: jidovul Adolf Jónás.

Incendiu la un teatru de varietăți. În Petersburg a izbucnit într'un teatru de varietăți un incendiu în momentul când artiștii se produceau pe scenă. În sala tixită de public s'a iscat o mare panică și toată lumea s'a repezit la ieșiri. În încălzirea, numeroase persoane fură trântite la pământ și rănite în mod grav. Când ultimii vizitatori părăsiră sala, întreaga clădire a teatrului era în flăcări. Abia în zorii zilei focul a putut fi stins. Fagubele se urcă la mai multe sute de mii de ruble.

Procesul conspiratorilor din Cairo. La Cairo a început judecarea procesului conspirației lui Aiman Waki, care cu alți doi tovarăși voia să asasineze pe Kheidivul, pe lordul Kitchener și pe prim-ministrul din Egipt. Conspirația a fost descoperită totămplător de doi dedectivi, cari au ascultat, într'o cafe-nă, converbirile lui Aiman Waki cu complicității săi și l-au surprins când îi spunea unuia: „Tu cunoști bine Europa, îți va fi ușor să ucizi pe K div. În timpul călătoriei”. Procurorul general a cerut condamnarea la moarte a acuzaților.

Accidentul mortal al unui aviator englez. Măi mulți țărani din Darghil au găsit ieri pe câmp, cadavru unui aviator, sub ruinele aparatului său. Cadavru nenorocitului a fost transportat la Salisbury unde azi s'a stabilit identitatea mortului. El era un aviator militar, anume Arwick, care a

căzut dela 300 metri înălțime pe când făcea un zbor de probă cu un aeroplan militar.

Pruncul cel mai bogat. Din New-York vine știrea, că d-na Madelaine Astor, văduva miliardarului Astor căzut prada valurilor în catastrofa neuitată a „Titanicului” a născut un băiat. Copilul nou născut este pentru moment, după testamentul miliardarului Astor, posesorul unei averi de 30 milioane de franci.

Călduri tropicale în Rusia. Din toate ținuturile Rusiei sosesc știri cu privire la călduri anormale. Le Petersburg s'au întâmplat numeroase cazuri de insolație. În provincie păduri întregi se află în flăcări. În apropiere de Seredje ard păduri imense. Pădurile primului ministru Kokowzew se află și ele în pericol.

Furtună pe mare. Din Madrid se anunță: Din cauza unei furtuni, pe coasta cantabrică vre-o sută de vaporase au fost luate în largul mării și se află în pericol. Pescarii din Bilbao, întorși în port, au văzut naufragiați luptându-se contra valurilor.

Un vas necunoscut a făcut naufragiu. Opt din oamenii de pe bord au dispărut.

Înmormântarea victimelor catastrofei din Germania. Din Bochum vine știrea, că la înmormântarea victimelor catastrofei miniere, poliția a pornit o cenzură foarte riguroasă contra inscripțiilor coroanelor depuse de social-democrați. O inscripție cu cuvintele: „o victimă a capitalismului” a fost confiscată. O alta cu vorbele: „ca leul care sugrumă ființele din deșert tot așa sugrumă bogatul pe sărac” n'a putut fi confiscată de oarece cuvintele sunt scoase din sfânta Scriptură. Inscriptiunile: „celor căzuți pe câmpul de luptă”, au fost și ele confiscate.

Ziua de Duminică în Anglia. De pre obiceiurile engleze aflăm date interesante într'o revistă care, între altele, scrie următoarele: Ziua de Duminică în Anglia este o zi de repaos absolut ideal. Atunci încetează la englezi ori ce muncă. Teatrele și celelalte locuri de distracție sunt închise; căci nimeni nu le cercetează. Înainte de amezii lumea se duce la biserică; după serviciul divin tinerimea face o preumblare. După masă urmează odihnă absolută. Muzică, joc de cărți, vizite nu se obișnuiesc Duminică; vremea distracției este Sâmbătă după amezii. Lumea funcționarilor și a negustorilor își termină Sâmbătă la amezii tot lucrul săptămânii, ca în aceeași zi să aibă puțin timp și de petrecere.

Spionajul rusesc în Austria. În stațiunea Halycz dela frontiera ruso-galițiană, a fost arestat, sub bănueli de spionaj în favoarea Rusiei, șeful silvicultor Tadeus Konopinsky, un fost ofițer care se stabilise de vre-o doi ani în Galiția. La perchițiția domiciliară ce i-s'a făcut s'a găsit un material atât de compromițător, încât Konopinsky a trebuit să mărturisească și să recunoască, că de vre-o câțva timp se afla în serviciul Rusiei.

Localitatea Halycz are o deosebită importanță pentru Rusia, de oarece acolo se află situat podul care leagă Galiția de Rusia, și care a constat un milion și jumătate de coroane. Konopinsky a fost transportat la închisoarea din Lemberg. Mai mulți partizani ai partidului rusofil sunt amestecați în această afacere și au fost de asemenea arestați.

Caprele ca doice. În asilul de copii al statului, din Cinci-biserici se fac încercări interesante pentru introducerea unui nou mod de nutriție a copiilor mici. Consilierul ministerial Dr. Ruffy Pal, în calitate de inspector al asilelor de copii, a trimis săptămânile trecute mai multe capre asilului din Cinci-biserici, pentru încercarea laptelui de capră ca aliment al copiilor mici. La început se da copiilor laptele muls; după câteva zile apoi încercările au mers mai departe: copii au fost așezați lângă ugerul caprii, ca să-și sugă ei înșiși laptele. Și a reușit și aceasta. Câte 3—4 copii sug acum la o capră, care se arată foarte liniștită și indulgentă față de mititeii cari se ospătează la ugerul ei. Știut fiind, că laptele de capră — pe lângă că aduce mai mult cu laptele de mamă — e scutit de baccilul officei, aceste încercări — dacă se vor adevăra — vor deslega greaua problemă a chestiei doicelor.

Ultima oră

Hajdudorog-Nyiregyháza.

Budapesta, 17 August.

Preoțimea maghiară din comitatul Szabolcs a pornit, încă de mult, o acțiune în scopul ca episcopia gr.-cat. ungurească să nu fie așezată la Hajdudorog, ci să-și aibă sediul în Nyiregyháza.

Primul ministru Lukács a dat unei delegațiuni a acestei preoții răspunsul, că dacă două terțialități din preoțimea supusă noii episcopii nu are nimic împotriva, el va încuviința această rugămintă. Aflu acum din isvor sigur, că această preoțime și-a exprimat dorința în sensul de mai sus.

Comitele suprem al comitatului Szabolcs, T. Vay a declarat că s'au inițiat tratative pentru schimbarea părții referitoare din bula Christifideles. Tratativele se mențin încă între ministrul de culte și nuniul papal din Viena; în stadiul al doilea se vor urma direct cu Roma.

O știre senzațională.

Paris, 17 August.

Ziarul *Echo de Paris* află din sorginte afirmativ bine informată că între împăratul Franz Iosif și țarul Nicolae al Rusiei va avea loc o întrevvedere în *Skiernevice* (Polonia germană), și încă în timpul cel mai scurt. E probabil că în caz de necesitate împăratul Franz Iosif să se reprezinte prin moștenitorul Franz Ferdinand. Numitul ziar crede că întâlnirea va avea loc la dorința împăratului Wilhelm.

Știrea așteptată să fie confirmată.

Demersurile contelui Berchtold.

Viena, 17 August.

Avem informația, că în ce privește acțiunea inițiată de ministrul de externe austro-ungar, contele Berchtold, tratativele nemijlocite se vor începe în cele dintâi zile din Septembrie. Contele Berchtold va trata întâi cu ambasadorii din Viena și numai pe urmă cu ambasadorii din Constantinopol. Tratativele cu ambasadorii din Constantinopol vor avea caracterul unei conferințe decisive.

În legătură cu acțiunea contelui Berchtold se colportează svonul, că între el și ministrul de război Afferberg ar fi izbucnit un acut conflict personal, din cauză că ministrul de război s'ar ingera, întocmai ca antecesorul său Conrad, în diplomația monarhiei. Svonul acesta pare însă colportat de oamenii intereselor ungurești, acestora fiindu-le odioasă numai figura generalului Afferberg, un om foarte agreat de alfel de moștenitorul de tron.

Berlin, 17 August.

Ambasadorul austro-ungar Szögyén-Marich a declarat unui ziarist că ziarele au redat fidel textul notei trimise puterilor din partea Austro-Ungariei. Szögyén-Marich mène va participa la banchetul ce va da împăratul Wilhelm în onoarea împăratului Franz Iosif.

CRONICA SOCIALA

Tinerimea studioasă din Vărădia invită la concertul împreunat cu dans ce se va aranja Duminică în 5/18 August 1912 în sala otolului „Cipu” din localitate. Inceputul la 8 ore seara. Prețul de intrare: Loc I. 1'60 cor., loc II 1'20 cor., loc III. 80 fil., loc de stat 40 fil.

Concertul din Zlatna s'a amânat. Ni-re scrie, că concertul corului bisericii gr.-or. române din Zlatna, anunțat pe 15/28 August, a fost, din cauze neprevăzute, amânat până la 8 Septembrie n.

Clădire de pereți despărțitori

SPECIALITATE: Pereți Lugino, fără găuri și orice alte soluri de pereți.

societate cooperativă. Birou central:
Budap. sta VI, Nagymező-u. 19. Telefon 126—41.
Mare magazin de plăci uscate de ghips.

ECONOMIE.

In chestia celor două congrese proiectate.

Într'un număr precedent d. Popescu, comerciant în Sibiu, solicită ținerea unui congres al neguțătorilor români. În numărul 161 al „Românului” vine dl Traian V. Țăranu și cere un congres cooperativ.

Ambii acești domni au procedat în cea mai bună credință. Și ambii tind să promoveze interesele poporului din care fac parte. Dar pe lângă bunăvoință, s'au mai cere și puțință. Iar la aceasta din urmă, cum să vede — nu s'au cugetat nici unul din d-lor.

Dl Popescu nu se exprimă de loc, asupra felului, cum ar trebui să se convoace și să se conducă congresul neguțătorilor români. Dl Țăranu însă crede a fi nimerit și aici cuiul în cap. D-sa propune că Asociațiunea cu ocaziunea adunării sale generale din Octombrie crt. să convoace în același timp și congresul cooperativ, nu numai invitând la acela pe toți conducătorii însoțirilor sătești de până acuma, precum și pe toți învățătorii și preoții, cari ar avea stăruitoare hotărâri să înființeze astfel de însoțiri, ci plătindu-le din darul de toți stimatului domn Vasile Stroescu, chiar și biletul de drum, acelora cari ar voi să participe la congres.

Zilul dlui Traian V. Țăranu însă trece, reste marginele posibilității. Mai întâiu pentru că sfera de activitate a Asociațiunii e precizată în statutele ei, cu toată acuratețea. Și nu poate fi ignorată, fără a se periclită însăși existența ei. Statutele Asociațiunii permit dispoziții asupra membrilor și instituțiilor inferioare ale ei. Dar asupra anumitor clase de industriși, sau agronomi, cari fie chiar și români, nu sunt membri ai Asociațiunii, — ea nu poate să și extindă sfera sa de activitate, fără să și periclitaze existența proprie.

De altă parte, nici marele binefăcător Vasile Stroescu nu și-a dat paralele sale, pentru că ele să fie cheltuite cu admnări și consultări. Pe urmă nici zidirea casei nu se începe de la coperis, ci de la fundament.

Mai întâiu trebuie ca cooperativele să se înființeze și neguțătorii noștri să se gropeze în însoțiri și tovarășii locale și districtuale. Și numai după aceea se pot apoi concentra în asociații și congrese.

Să luăm pildă în astă privință de la compatrioții săi, cari sunt grupați într'atâtea Vereîniri de tot soiul și de toate categoriile și în cadrul lor prosperează de minune, fără să simtă necesitatea de a se întruni în congrese.

Dar nici nu ni-s'ar permite din partea părintescului guvern, ca să ne întrunim într'un congres al neguțătorilor, meseriașilor sau agricultorilor români, cări abia cu ocaziunea alegerilor pentru dietă, — cari sunt trecătoare — permite la timpul din urmă alegătorilor români, să se aduna și să se sfătuiască împreună.

Să nu căutăm deci drumuri, pe cari ni-se pot pune pedeci. Și mai ales nu atunci când ne putem feri de ele.

Ne putem noi strânge rândurile și fără de congrese și să ne organizăm în însoțiri și reuniuni de tot felul permise de lege.

Căci ce altceva sunt și cooperativele, decât tovarășii, însoțiri, reuniuni sau cum vom voi să le mai zicem, — cari urmăresc un anumit scop din capul locului bine determinat?

Cooperative, în înțelesul adevărat al cuvântului, sânt însoțirile sau tovarășii acelea, unde toți membrii conlucră — cooperează — spre ajungerea scopului, în vederea căruia, ele au fost înființate.

Astfel de însoțiri, sau adevărate corporative, sunt: însoțirile pentru cumpărarea ori arendarea și cultivarea împreună a vre-unei moșii, — pentru procurarea de vite, mașini agricole, semințe ș. a. — însoțiri pentru exploatarea în comun a vre-unei păduri pentru valorizarea în comun a produselor agricole ș. a. — Pe când reuniunile de consum și peste tot acele însoțiri, unde singurătății membri n'au nici un rol activ, ci rolul acesta activ îl poartă numai direcțiunea sau comitetul însoțirii, reuniunile sau însoțirile acestea nu pot trece drept cooperative în înțelesul adevărat al cuvântului.

Marele binefăcător român d. Stroescu însă, dupăcum bine știm, numai pentru cooperative și-a destinat princiarul său dar. Căci într'adevr, nici

n'ar avea mult sens, când cu banii dăruiți de dânsul, am voi să înființăm reuniuni de consum sau noi bănci de credit, cari după natura lor promovează deloc, sau numai foarte puțin, dezvoltarea economică în masele largi ale poporului.

Trecând acum la într-berea: cum să se înființeze cooperativele, după părerea mea, avute în vedere de marele binefăcător Stroescu? Cred, că e potrivit și bine, ca ele să fie înființate pe rând, după cum o va cere trebuința. Astfel de însoțiri s'au înființat și până acum acolo unde a cerut trebuința și unde s'au aflat oameni, cari să înțelegă glasul vremii în care trăim.

Astfel de trebuințe și oameni cu pricepere și zel, se vor afla și în prezent și în viitor tot mai mulți.

Unde se va înființa, deci vre-o cooperativă nouă, sau unde există chiar astfel de cooperative și Asociațiunea noastră, încredințată cu împărțirea ajutorului dela Stroescu, va constata, că aceste cooperative au temelii solide și urmăresc scopuri salutare și generale, adecă în folosul întregului popor, acolo pe aceste cooperative le va face pătașă de un ajutor potrivit din darul marelui binefăcător Stroescu. Și pentru ca ajutoarele acest-a să se acorde, cât numai se poate, în toate părțile locuite de români, Asociațiunea prin organele sale, prin indemnuri, prelegeri, expozitii și alte căi potrivite va lucra într'acolo, ca astfel de cooperative să se înființeze, în toate părțile locuite de români.

Iar pentru ca ajutoarele din fundațiunea Stroescu — căci princiarul dar al nemuritorului, binefăcător, fundațiune este — să poată ajuta înființarea cât mai multor cooperative, de asta a îngrijit însuși marele binefăcător, dispunând ca ajutoarele din fundațiunea sa să se dea cooperativelelor ce au să fie înființate numai ca împrumuturi fără camete și numai pentru un anumit timp, până când adecă acelea vor fi puse în picioare și existența lor va fi asigurată. Îndată ce însă stadul acesta va fi ajuns și asigurat, cooperativele ajutoare, au să restituie ajutul ce l-au primit, Asociațiunii, pentru ca aceasta să-l dea apoi altei întreprinderi.

În modul acesta se pot ajuta și înființa cu timpul nenumărate însoțiri cooperative și se poate promova industria și agricultura noastră în mod îmbucurător.

Datorința Asociațiunii va fi apoi că în primul rând să ajutoaze cooperativele, cari se vor forma în părțile cele mai expuse și cari vor avea de scop promovarea întreprinderilor celor mai avantajoase pentru poporul nostru. Astfel de întreprinderi, după părerea mea, ar fi acelea, cari au de scop promovarea diferitelor ramuri ale industriei de casă. — apoi cumpărarea de moșii, vite de rasă și procurarea de mașini și semințe alese ș. a.

Organizarea neguțătorilor și a meseriașilor noștri, nu stă în strânsă legătură cu cooperativele proiectate din partea d-lui Stroescu. Și însoțirile de neguțători și meseriași ce au să fie înființate numai într'atâtea ar putea să conțeze la ajutoare din fundațiunea Stroescu, într'un cât ar avea de scop procurarea în comun a mărfurilor și materiilor trebuincioase și promovarea intereselor neguțătorilor și meseriașilor noștri.

Înființarea de bănci noi, — după părerea mea — n'are să promoveze fundațiunea Stroescu. Bănci avem în rechet, mai multe chiar decât câte ne trebuiesc. Ele însă promovează mai mult interesele particularilor, decât ale obștei românești.

Dr. P.

PAGINI RASLEȚE.

DEPĂRTAREA.

*Spre ocean, spre mări fără de țarmuri
Spre țări în cari ajunge nu se poate,
Nădejdi... visări, ciudate năzuințe
Ca paserile toamna pleacă toate...*

*Cu paserile toamna pleacă toate
Și sufletul odihnă nu mai are...
E drumul lung în urma-mi merg 'nainte
Și-mi ești tot mai departe depărtare!*

Robinson.

UNEI VISĂTOARE.

*O cât de trist cântai ascard,
Ce cântec înfiorător,
Ce cântec trist, din cale-afară
De trist, și de sfâșietor.*

*Ca cele de pe urmă șapte
Rostite 'n clipe de delir
De doi amanți, păreau în noapte,
Acordurile de clavier.*

*Atât de 'necet, pe nesimțite,
Tremurătoare se 'nălțau,
Pluteau o clipă, și-ostenite
În noapte iarăș adormeau.*

*Erau șoptiri adânci de ape,
Suspine triste și oftări,
În g'asul palidelor clape
Și blesteme și aiurări.*

*O cât de trist cântai ascard,
Și cât de palidă erai.
Te-ascămuiam c'un chip de ceară,
Un chip de marmură-mi păreai.*

*Din umbră, 'nmurmurit în cale,
Te urmăream cu ochi păgâni,
Robit de cântecele tale,
De palidele tale mâni.*

*Priveam, cum degetele-ți albe,
Înfiorate alintau
Șiragul palidelor salbe,
Ce-abea, abea mai tremurau.*

*Clavirul suspina; pe stradă
O liniște de cimitir.
Din părul tău, prindea să cadă
Cel de pe urmă trandafir.*

*Pe la ferestrele vecine,
Mureau lumina pe rând...
Ci eu, stingher, uitat de tine,
Sub geamu-ți te-ascultam plângând.*

*O cât de trist cântai ascard,
Ce cântec înfiorător
Ce cântec trist, din cale-afară
De trist, și de sfâșietor.*

LIVIU COMAN.

O vizită la Jules Massenet.

De Adolphe Brisson*).

Există doi Massenet: unul care te întâmpină zâmbind și-ți strânge fieceștia mâna; celalalt duce o viață contemplativă, departe de mulțime, dezvoltând o activitate încordată. Pe cel dintâi îl întâlnești regulat în fiecare după-miază la editorul său, unde-i primește cu multă amabilitate pe toți cei ce-l vizitează; bunăvoința sa față de fiecare este egală; nime din cei ce-l părăsesc nu știe dacă l-a molestat sau nu. Celalalt Massenet locuiește în împrejurimile din Saint-Augustin într'o locuință care-i deschisă numai pentru puținii aleși. Și eu am avut onoarea să fiu primit de acest Massenet. Dacă ar fi dorit, eu m'as fi dus la dânsul pe la orele cinci desdedimineață... căci el se scoală în zori de zi, deodată cu muncitorii și cu cei mai însemnați bărbați de stat. El numai atunci poate crea cu mult succes, când e încourat de cea mai profundă liniște, când casele și stradele sunt încă cufundate într'un somn adânc. El îmi înțugădui deci să-l vizitez pe la nouă ceasuri, după ce-și isprăvise munca obicinuită.

L-am aflat în odaia sa de studiu, care seamănă c'un colțisor din muzeul Cluny, bogată în opere de artă. Tocmai ședea la o măsuță mică — „măsuța Manon” — ocupat cu transcrierile notelor sale, încondeiate într'un mod sigur și clar. În jurul lui nici o desordine: pe mobile nu vedeai hârtii împrăștiate, nici pete de cerneală, nici un fir de praț.

Focul din sobă pălpăia, și candelabrele străvechi, turnate din argint bine cizelat dădeau odăii un aspect

*) Cu ocazia morții lui Massenet credeam că e bine să publicăm în traducere această strălucită schiță a ilustruului academician francez, Adolphe Brisson, directorul revistei „Les Annales.” — N. R.

prătinesc. Maestrul se simțea foarte bine în mediul ce-l înconjură: părea întinerit și vioi, iar ochii îi străluceau.

Ini întinse ambele mâni: după aceea ne-am pus la tăfăș: eram cucerit de vraja vorbeii și ființei lui. Vorbea de trecut, de viitor, era când vesel când serios, spiritual și uneori cuprins de un sentiment dureros: povestea istorii din Marsilia, ridicându-se câte odată până în cele mai înalte sfere ale esteticii. Compozitorul acesta este un virtuos în orice materie.

„Scapă-mă de-o indoială”, îl rugai eu. „Am auzit o mulțime de povestiri despre copilăria d-tale: ești d-ta în adevăr cel mai tânăr dintre cei 21 de frați?”

E adevărat că ai părăsit în taină casa părintească și ai făcut drumul de la Paris pe jos, pentru ca să-ți isprăvești studiile?”

Legenda n'a mințit. Talentul lui Massenet s'a manifestat de timpuriu. La vârsta de nouă ani era premiant al conservatorului de muzică. Tatăl său îl chemă în provincie, trimițându-l într-un seminar. Tatăl său a închis această pasere cântătoare, dornică de liberate, într-o cușcă, dar în fine trebuia totuși să cedeze bocetelor și rugămintelor ficiului. L-au pus într-o trăsură; i-au dat ceva bani de cheltuielă și i-au dat voie să hoinărească prin lume. Vremile acele de cari-și aduce maestrul cu drag aminte, au fost vremi pline de veselie, dar și de necazuri. Cu pași uriași se apropia de suprema țintă: premiul Romei. În câteva luni i-a succes să stăpânească la perfecție contrapunctul, ceea ce pretinde o muncă enormă, chiar și pentru cei mai robuști. Deoarece trebuia să iee lecții particulare, i se adresă lui Savard, un compozitist învățat și modest, care locuia aproape de Saint-Sulpice. Massenet locuia în Montmartre. În fiecare seară își lua picioarele în... spate, mânea pe drum de doi bani „cartofi prăjiți” și alerga la bătrânul său profesor.

Massenet voia să-l rebonifice pe bunul Savard pentru lecțiile ce i le dădea. Dar cum? Dând însuși lecții. Încercă și aceasta și căpătă o lecție de piano, doi franci pe oră, curat după tariful birjarilor. Francii adunați cu atâta trudă, el îi ascundea într'un ciorap de lână. Când a strâns o sumă oarecare, se duse plin de mândrie, în mansarda bravului Savard. Acesta observă însă imediat pe mutra perplexă a elevului său că voia să discute chestia onorariului, dar nu-i dădu timp să se explice.

„Te-ăș ruga să-mi faci o mică plăcere” începu el... Massenet deschise ochii mari, plini de uimire...

„Un editor mi-a incredințat o muncă plicticoasă și foarte grea: e vorba de combinarea unei partituri din compozițiile lui Bach. Vrei să o faci d-ta aceasta? El oferă cincisprezece luidori pentru munca aceasta „iată-!” Și Savard scoase trei bancnote din saltarul mesci.

„Dar scumpe maestre”, gângăvi Massenet, „aceasta e tocmai suma ce ți-o datoresc d-tale...”

„Bine, dragul meu, dacă e așa atunci nu-ți dau nimic și noi suntem mulțumiți.” Massenet duse iarăși acasă ciorapul său de lână. Savard iscodise acest refugiu genial, numai ca să poată refuza obolul elevului său, fără să-i atingă susceptibilitatea...

Massenet se emoționase din cale afară povestind episodul acesta. O lacrimă-i alunecă pe obraz la vale.

Nu-i fapta aceasta extrem de nobilă? Douăzeci de ani mai târziu simții cea mai mare bucurie în viața mea, când feciorul lui intră în conservator, și anume în clasa mea. M'am interesat de dânsul cu cea mai mare atenție, și el, ce-i drept, a și făcut cinste numelui ce-l purta.”

Nu toate-s false din legendele despre Massenet, dar ele conțin și erori, așa putea zice, chiar calomniile. Așa h. o. îl descriu totți ca pe un muzician ce improvizează în graba cea mai mare, deoarece nu-i iarnă în care să nu compună o operă. Toți își aduc aminte de celebra vorbă batjocoritoare a lui Oskar Comettans: „Compozitorul acesta creiază prea mult: el ostenește critica”. Un astfel de reproș este exagerat. Massenet lucră metodic și regulat, ceea ce nu înseamnă însă că lucră repede. El este punctual ca și Zola. De-i în Paris sau în Bruxelles, sub un cer albastru sau suriu, — el se scoală totdeauna în revărsatul zilei și se înhamă la muncă. El se dedică artei sale câte cinci sease ceasuri neîntrerupt, înregistrând în folul acesta niște rezultate uimitoare. El creează pe când alții dorm, fără ca să conturbe liniștea vecinilor săi, căci — ați crede-o? — el nici nu are un pian, deoarece din casa sa el a îndepărtat orice instrument de felul acesta, înlocuind elapele de fikș cu fășii de hârtie. Melodiile pe cari le inventează, cântă numai în capul său...

Eu voiam să cunoșc starea lui sufletească atunci când creează o operă nouă; totuși ca să nu-i jignesc pe alții, l-am întrebat pe unul din colaboratorii lui, pe marele psiholog și scriitorul poet Gallet, care mi-a

satisfăcut curioșitățile mele. El mi-a descris un Massenet pe care-l cred că-i foarte bine nimerit.

Fără să fiu indiscret, pot să redau comunicările făcute.

Massenet începe așa dară să se entuziasmeze pentru o figură istorică sau fantastică, totdeauna însă pentru o femeie. El se foamnrează de ea, o poartă cu dânsul, visează de ea zi și noapte și numai cu mult mai târziu se apucă de prelucrare. El pune la cale o întâlnire și Massenet trece atunci prin trei faze cari urmează una după alta într'o ordine neschimbată. Prima fază: Entuziasm... Massenet este fericit, aplaudează, aprobă totul și este încântat de scenărie; pe poet îl încarcă de laude măgulitoare. Chiar a doua zi scrie un răvaș înfrigorat și plin de iritare: „Totul merge bine... Dar mai așteaptă!”

Schimbarea se pregătește. — A doua fază: Neliniștea... A doua zi pornește o nouă solie de data aceasta însă cu indoilei ușoare. Muzicianul a cetit încă odată libretul a descoperit unele lucruri incomplete, cere să se facă schimbări, aceasta însă totdeauna în tonul cel mai nobil și mai afabil: „Scumpe prietino, d-ta nu ești de părerea mea? cum? etc. „Dacă ai avea aceleași sentimente ca și mine, te-ăș ruga etc. Cum poți să rezisti unei rugăminti făcute așa de amabil? Libretistul face pe dracul în patru, asudă sudori de sânge, ciunțește, adauge, sucește și învârtește. Bucata schimbată în modul acesta se apropie de fisionomia ei definitivă. Acuma venim la a treia fază: adevărata compoziție... Massenet este stăpân pe subiectul său. El l-a ținut de-aproape, a hotărât detaliurile; mai are să se ocupe numai cu „scrierea”, iar aici este fără păreche. „Știința, iscusința sa, mijloacele lui tehnice sunt miraculoase. El se strecoară cu siguranța unui pilot printre stânci.

Câte odată e iritat, sensibilitatea lui feminină devine nerăbdătoare. E deprins cu indispoziția, cu neplăcerile trecătoare. Vine la colaboratorul său, trist, cu fața crispată. „Ce ți-i d-le?”

„De sigur mă las de lucrul meu! Ce-am făcut azi e execrabil.”

„De bună seamă că vrei să glumești!” Poate că a fost prefăcătorie când și-a arătat desgustul de care era cuprins. (Cine poate ceti în inimile compozitorilor?) De altfel numai mediocritățile sunt pline de încredere în sine. Oamenii însemnați sunt totdeauna sfioși.

Massenet este o fire în adevăr sensibilă; la fiecare adiere de vânt vibrează ca harfa lui Eol. Inzadar caută să tăinuiească schimbarea impresiilor; ele se tradează prin mișcări de nuanțe cari nu înșeală. Cu ambabilitate își mărturisește el aceste slăbiciuni trecătoare ale lui. A scris memoire cari formau un caiet de 400 pagini; le-a aruncat în foc. Să sperăm că se va afla undeva vr'o copie. Manuscrisurile partiturilor lui a voit să le nimicească, doamna Massenet însă a trebuit să oprească mâna care era să comită această crimă.

Pe de altă parte fantazia lui Massenet ia forme din cele mai neașteptate. Am amintit deja că el se înamorează de eroinele sale; cu aceeași căldură se apropie pentru un peisaj, pentru un nume, pentru o numire potrivită a unei piese de teatru. Nu de mult voia să puie pe note „la Rotisserie de la reine Pedauque”. El vedea înaintea sa găinile cu penele roșii-aurii, femeile cu rochițe scurte și ne stăpâna lor. Singur cuvântul „Rotisserie” i-a sugerat acest tablou, și, să fii siguri că într'o zi va face muzică dintr'o „bucătărie”. Planul acesta va lua în mintea sa anumite forme. În momentul de față se ocupă numai cu cenușăreașă, în care poezia și adevărul se întrefese reciproc. După aceea va compune Sappho, tragica metresă de Alphonse Daudet, interpretând nemărginita ei durere.

„Veți observa” zise el cătră mine”, „că operele mele sunt împrumutate din cele mai diferite medii. Eu încerc să prelucru cuprinsul în mai multe feluri. „Manon” a venit după „Herodiada”, „Esclarmonde” după „Cid”. Eu mă smulg dintr'o sferă, ca să răsar înalta diametral opusă, schimbându-mi astfel cursul ideilor. E cel mai bun mijloc să aveți monotonie.”

Chiar! Manon, Chimene, Esclarmonde, Herodiada sunt creațiuni diferite. Cine poate însă susține că ele n'au o trăsătură comună? Toate sunt vrăjitoare, copii ai aceluiași tată.

Massenet este un vrăjitor în adevăratul înțeles al cuvântului: el posedă totul ce te răpește: spirit, veselie, grație, privire și zâmbet desmierdător — în sfârșit arta de a afla lacul sensibil de unde-l poți apuca pe fiecare. Nu înțeleg că și el poate avea dușmani; cei ce sunt, par mai degrabă niște geloși pe cari rodnicia genului său strălucitor îi aduce la disperare... După o conversație de un sfert de oră el i-ar desarma. Nu există nici un dușman așa de înverșunat, care n'ar primi să ia parte la un dîneu la care ar fi și Massenet de față. Acest bătrân de 50 de ani posedă vioiciunea

unui băiet de stradă, o veselie cuceritoare care cuprinde toată gama veseliei franceze. Repertoriul său este foarte bogat; vă recomand numai „o Sedință a institutului”, o scenă cântată și jucată, apoi simfonia „Cămilei din pustiu”. Sunt două numere răpitoare.

El primește tot atâtea epistole ca un ministru; răspunde însă la fiecare, scriind imediat și cu mâna proprie!

Massenet mi-a arătat corespondența lui particulară, care conținea trei pachete considerabile, aranjate, însemnate și legate cu cordele.

Dacă Massenet n'ar fi unul din cei mai renumiți compozitori, el ar fi de sigur un model de arhivar. Câte o damă abuzează uneori de bunătatea lui, îi strecoară pe sub mână un album și-l roagă să scrie înăuntru o eugetare. Massenet nu se supără și scrie: „Cea mai crudă dintre toate relele este mania albumurilor.” Astfel de glume sunt în Franța foarte simpatice.

Un prieten a lui Massenet îmi spunea: „Îl adoresc... Câte odată mă irită, ce-i dreptul, prin nervozitatea lui din cale afară, dar îndată ce-și întoarce fața dela mine, îi văd numai calitățile sale și uit defectele.”

Altul îmi spunea: „Când e absent, îl dojenesc, deși-l iubesc; cum apare însă, mă cucereste iarăși și-i cer iertare.”

Fericitele Massenet care știi să placi tuturor, celor prezenți și celor absenți!

Bibliografie

A apărut:

De vorbă cu sateii. Gânduri și indemnuri. De Alexandru Lupeanu. Cluj, Editura și tiparul Tipografiei „Carmen” P. P. Barițiu, 1912. Pagini 140. Prețul 70 fileri cu porto cu tot.

Cărticica vrea să fie un mijloc pentru luminarea celor mulți. Cuprinde o seamă de indemnuri foarte potrivite pentru săteni. Gânduri și povești actuale prinse în bucăți ușoare. În novelturi ici-colo, cari se vor ceti cu plăcere. E vorba în ea despre Carte și foloasele ei, despre îndemnurile firii, despre lege, apoi învățături despre Barițiu, Cuza Vodă, Basarabia, Strocescu, Fapta bună, Credință, Curățenie, Cruțare, America, etc. Limba e pe înțelesul tuturor, dar ținută în același timp la înălțime literară. Autorul, Alexandru Lupeanu (Melin. Pseudonimul e împrumutat. N. Red.) e unul dintre bunii mănitori ai penei din generația noastră. E cunoscut de cetitorii revistelor și gazetelor noastre pentru țărani.

Cărticica cuprinde nouă coale de tipar și e, relativ, cea mai ieftină carte apărută de curînd la noi.

De vânzare la Tipografia „Carmen” în Cluj — Kolozsvár, Str. Ferencz József 58, și la toate librăriile românești

POȘTA REDACȚIEI

Tinerimea din Lozna-mare. E tipografie românească aceea a dlui Iuliu Bertia? Ortografia cu care s'a tipărit invitarea e atât de suspectă, încât cu greu putem să credem. — Am publicat totuși invitarea...

C. C., Huedin. Intr'un număr viitor.

St. C. P., Iasi. Suntem în cel mai înalt grad mulțumiți. Administrația a fost în situația să facă cu toți colaboratorii așa. Se va repara greșala. Salutări.

Ombra. Vom publica articolul într'un număr apropiat, chestiunea interesând și în alte cadre. Pentru azi articolele date ne-au umplut spațiul. Salutări.

Correspondentului din Alud. Ați întârziat cu raportul. Ne bucurăm, că atitudinea românilor a fost corectă. Și vă mulțumim pentru atențiune.

Redactor responsabil: **Constantin Săvu.**

Aviz!

Abonații cari trimit orice fel de corespondențe, mandate poștale, etc. sunt rugați să binevoiască a scrie și nrul de pe fașie. Prin aceasta înlesnesc munca administrației.

„Doina“ tipografie și librărie, societate pe acții
în Beiuș.

Concurs.

Deschidem concurs pentru ocuparea unui
post de conducător de librărie.

Reflecții vor trebui să arate calitatea
în care au fost aplicați până aici și să probeze
că sunt destoinici a vinde în prăvălie, a face
comandele, corespondența și contabilitatea.

Ofertele, cari vor trebui să conțină și pre-
tențiunile privitoare la salarii ale reflecțiilor,
— să se adreseze până la 22 August st. n. sub-
semnatei direcțiuni.

Direcțiunea tipografiei și librăriei „Doina“
soc. pe acții în Beiuș.

(235. 1—3)

În cancelaria subscrierului află aplicare imo-
mentană

un candidat de avocat și un

scriitor, cari posed în scris și cunosc limba sâr-
bească.

Dr. Iustin Cl. Jaga,
Nagykárolyfalva.

(In 280—3).

Publicațiune.

Subscrierul caut un scriitor notarial cu
praxă sau practicant cu 1 Sept. 1912 st. n.
Salariu anual 800 coroane. Ceice reflectează la
acest post să se adreseze subscrierului.

Daniil Petrașcu, notar cerc.
Strugari (u. p. Felsőpián).

(Pe 256—3)

Un candidat de avocat

cu praxă află imediat aplicare la

Dr. Gheorghe Drimba, adv.
Cohalm (Kóhalm).

(Di 288—3)

Cu 40 coroane leafă

pe săptămână află aplicare la o reuniune
de ajutorare, bărbați și femei apti și buni
vorbitori.

Ofertele să se trimită:

Temesvár, fôposta 67 sz. fiók.

(De 287—5)

Se caută pentru cancelaria subscrierului un candidat de avocat și un scriitor.

Dr. Stefan Chiriloviciu,
adv. Marosillye.

(Ci 271—4)

Aviz!

La „CASA DE PĂSTRARE“ în Mer-
curea (Szerdahely, Szeben m.) află aplicare
un practicant cu praxă bună.

Condițiunile se comunică în scris celor
ce reflectează.

DIRECȚIUNEA.

(Ca 291—2).

O absolventă

a școlii comerciale superioare române din Brașov
caută un post la vre-o bancă românească. Primește
condițiune și în România. Serisorile să se adre-
seze Administrației noastre.

(U 278—5)

Mai mulți strungari și ghilauari de fer

găsesc ocupațiune permanentă la Frații Schiel,
fabrică de mașini Brașov.

(Si 263—6)

În cancelaria subscrierului

un candidat de avocat

află imediat aplicare. Ceice reflectează să se adre-
seze subscrierului comunicând și condițiunile.

Dr. Stefan Rozvány,
adv. Marosillye.

(Ro 270—3)

„DRĂGANUL“ Institut de credit și economii societate pe acții
în Beiuș.

CONCURS.

Direcțiunea institutului de credit și
economii „Drăganul“ societate pe acții din
Beiuș publică concurs pentru ocuparea po-
stului de practicant cu termenul de 15 Au-
gust st. n. 1912.

Doritorii de a ocupa acest post au să
dovedească, că au absolvat o școală co-
mercială cu examen de maturitate.

Salariu anual 840 cor.

Ofertele sunt a se înainta la adresa
direcțiunii.

Postul este a se ocupa imediat după
alegere.

(Da 205—3)

Direcțiunea.

Un mare și cunoscut

Institut de asigurare caută pentru birourile
sale din Budapesta oficianți, cari afară de
limba maghiară mai vorbesc și scriu perfect (li-
terar) românește. Acei cari au mai funcționat
pe această carieră, sunt preferiți. Ofertele cu
indicarea vrăstei, calificației, ocupația de până
acum și pretensiunile de plată, precum și cu
arătarea referințelor să se trimească sub „Nouă
carieră“ („Uj pályá“) la adresa: **Eckstein
Bernát** hirdetője, **Budapest**, VII. Erzsébet-
körút 37.

„SALVATOR“

asociație internațională de ajutorare.

Intemeiată pe sistemul de grupe ca și cele-
lalte asociații de ajutorare. E însă

unica asociație

care solvește ajutorul asigurat fără nici o detra-
gere, fie grupa completă ori ba. Solvește deja
după 2 luni de membriu 25%, după 3 luni de mem-
briu 50% și după 4 luni de membriu 75% din
ajutorul asigurat; iar deja după 5 luni de mem-
briu — capitalul întreg.

Atestat medical nu se recere.

De membru se primește oricare persoană în
etatea de 15—80 ani. Se pot asigura ajutoare de
1—6000 coroane. Taxa de înscriere: 6—16 cor.
Taxa anuală de membriu: 4 cor. Taxa pentru fie-
care caz de moarte 2—6 cor. „SALVATOR“ e

unica asociație

care din venitul curat anual împarte 25% între
membrii; iar alte 25% le folosește pentru scopuri
internaționale culturale și umanitare.

Polite în limba română.

Prospecte și blanchete trimitem gratuit și
franco.

Agenti harnici acceptăm în tot locul.

Primim și membrii, cari ar fi deja înscriși la
alte asociații.

„SALVATOR“

asociație internațională de ajutorare.

Reprezentanța generală pîntru Ungaria Timișoara-
Temesvár Ios-fin, str. Domnească (Uri-u.) nr. 2,
etaj. I. (Calea gării). (Sa 290—1).

DEIN PAULA

salon de pălării pentru dame

Arad, str. Weitzer János nr. 9.

Mare magazin de pălării pentru doile.

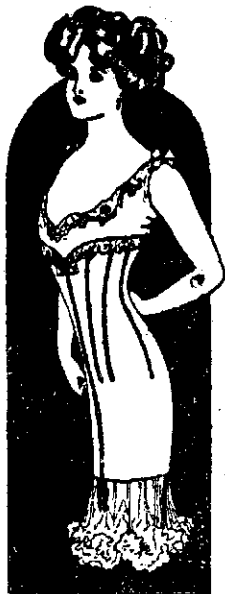
(De 278—3)

Mme B. GOLDSTEIN

Brașov, str. Kloster 33.

„Prima fabrică de

corsete din Brașov“

CORSETT CHIC

Execută și expediază orice
articii în bransa aceasta. —

Rog să cereți prețurent
— ilustrat.

[Co 262—53]

În atenția celor ce zidesc case!

TEODOR CIOBAN

ZIDAR DIPLOMAT ȘI ARCHITECT

ARAD, Str. Deák-Ferencz 20.

Cu onoare incunoștiunțez pe on. public, că
în bransa arhitectonică

execut tot felul de întreprinderi, transformări
de zidiri vechi, repararea de biserici române
și școli, precum și zidirea lor.

Cu planuri și bugete servesc cu prețuri
cât se poate de moderate. Comande primesc
atât în loc, cât și în provincie. Rugând spri-
rijul on. public român semnez

Cu stimă

Teodor Cioban.

(Co 105—50)

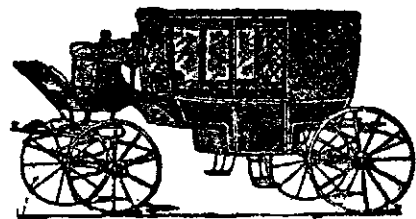
Prima fabrică de trăsuri, cu instalațiuni
de mașini este a lui

Kovács István

TEMESVÁR-JÓZSEFVÁROS
str. Fröbel nr. 58 (casa proprie),

fabricant de trăsuri și au-
tocaroserie

furnisorul postelor reg. ung. și mehaniz-
melor militare.

Mare deposit permanent de totfelul de
trăsuri și calese noi și folosite.

Atelier de reparatură. Ateliere de făurie,
rotarie și de hustruit.

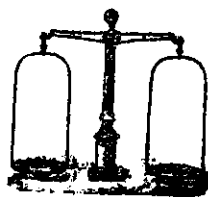
(Ko 98—30)

Anuarul școlar

(Cronica școlară-Évkönyv)

tipărit conform ordinului ministerial mai nou, a-comodat și școalelor ajutate din partea statului, conținând tipăriturile: *ziuar de primire, ziuar de frecvențiuine și progres, ziuarul materialului propus, ziuarul vizitațiunilor și evenimentelor, consemnarea manualelor întrebuințate, date statistice despre școlari, învățător și școală, se află spre vânzare la Librăria diecezană din Arad. Prețul unui exemplar pentru o școală cu 80 elevi 4 cor., — dela 80—120 cu 5 cor., — dela 120—160 cu 6 cor. Catalogul librăriei la cerere se trimite gratuit.*

(Li 243-8)

In lucrătorea electrotelnică și mehanică și Institutul concesionat de autorități de instalații electrice.

ALFRED POLATSCHIK

Budapest V. str. Nagymező utca 64.

Se lucră: tot felul de instrumente chimice-fizice, monometre și executarea brevetelor. Cântare de precizie pentru farmaciști, drogerii și aurari. Instalări de luminație și soner (clopoțele) electrice, telefon de casă pe lângă prețurile cele mai ieftine.

(Pa 78-30)

ATELIERUL DENTISTIC

ni-l-am mutat din Strada Formay pe piața SZABADSÁG-tér.

Garnituri de dinți față pod,

pe cari cu abateră dela sistemul vechi nu le mai lucrăm din cauza, ci din cele mai nouă materii inventate, cari sunt fără nici un miros și gust, nu se tocesc și nu se frâng.

Lucrări în aur și platină executăm pe lângă prețurile cele mai moderate.

med. BERTALAN KÜRZER și ERNŐ VIDOR de Marfa.

(Ka 154-30)

GHEORGHE CIOROGARIU

MĂESTRU TÂMLAR.

LUGOJ, STRADA ATANASIOVICI No. 10. (Casa proprie).

(Ci 217-120)

Iși recomandă atelierul bine asortat cu materiale uscate. Intreprinde și execută tot felul de lucrări aparținător acestei branșe, aranjamente interne și lucru pentru edificii ori unde, și în ori ce stil, cu prețuri moderate.

Frideric Hönig

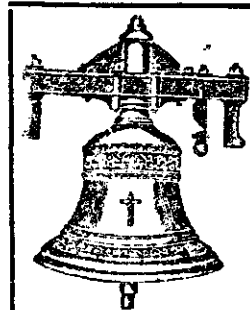
Arad, str. Rákoczi nr. 11-28.

turnătorie, fabrică de clopote și metal, aranjată pe motor de vapor

[No 5-]

Fondat în 1840.

∴ Premiat la 1890 cu cea mai mare medalie de stat. ∴

Cu garanție pe mai mulți ani și pe lângă cele mai favorabile condiții de plătire — recomandă clopotele sale cu patentă ser. și reg. invenție proprie, cari au avantajul că față cu ori-ce alte clopote la turnarea unui și aceluiaș tare și cu sunet adânc — se face o economie de 20—30 procente la greutatea metalului. Recomandă totodată clopote de fer ce se pot învărti și postamente de fer, prin a căror întrebuințare clopotele se pot scuti de crepat chiar și cele mai mari clopote se pot trage fără să se clatine turnul. Recomandă apoi transformarea clopotelor vechi în coroană de fer, ce se pot învărti cum și turnarea din nou a clopotelor vechi sau schimbarea lor cu clopote nouă pe lângă o suprasolvire neînsemnată.

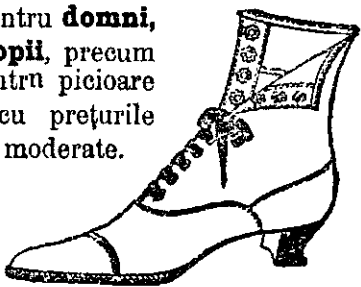
Liste de prețuri și cu ilustrațiuni — la dorință se trimite gratis.

Petru Moga

pantofar pentru domni, dame și ortoped Cluj-Kolozsvár piața Bocskai nr. 8.

[Lângă farmacia Biró].

Execută după cea mai nouă modă și din materialul cel mai excelent totfelul de ghețe pentru domni, dame și copii, precum și ghețe pentru picioare suferinde, cu prețurile cele mai moderate.

(Mo 138-30)

GHEORGHE SZÖCS

∴ CROITOR CIVIL ȘI MILITAR ∴

BRAȘOV,

Șosea Mihael

nr. 10.

(Casa proprie).

Depozit de cele

mai noi

indigene și străine

— străine

Serviciu r. ...
Prețuri onde!

BANCA NAȚIONALĂ A ROMÂNIEI.

SITUAȚIUNE SUMARA.

1911.		ACTIV		1912.	
30 Iulie				14 Iulie	21 Iulie
173 301 832	{ 122 458 832 Rezerva metalică aur	153 645 312	{ 215 755 112	215 303 312	
707 958	{ 50 843 000 " trate aur	61 958 000			
104 956 930	Argint și diverse monete		571 385	153 409	
20 779 814	Portofoliu român și străin		162 939 722	153 495 878	
11 999 611	{ *) Impr. pe ef. publice	7 653 300	18 370 156	16 031 748	
17 756 077	{ " în cont curent	10 717 139			
4 275 121	Efectele Capitalului social		11 999 854	11 999 354	
6 031 720	Efectele fondului de rezervă		17 443 877	17 443 877	
741 627	" fond. amort. imob. mob. și mașin. de imprim		4 189 321	4 189 311	
180 250	Imobile		6 228 959	6 230 069	
117 617 302	Mobilier și mașini de imprimerie		820 578	820 578	
28 142 665	Cheltuieli de administrațiune		154 453	171 708	
75 311 708	Depozite libere		116 396 475	116 508 875	
561 802 615	Conturi de valori		38 664 655	43 914 791	
	Conturi curente		85 757 596	89 592 310	
			674 322 12	679 360 730	
			PASIV		
12 000 000	Capital	12 000 000	12 000 000	12 000 000	
30 487 233	Fond de rezervă	32 456 981	32 456 981	32 456 981	
4 529 588	Fondul amort. in. b. mobil. și mașin. de imprim	4 834 183	4 834 183	4 834 186	
369 697 810	Bilete de bancă în circulațiune	463 395 502	463 001 480	463 001 480	
2 446 952	Profit și Pierdere	3 035 011	3 035 011	3 035 011	
343 888	Dobânzi și benefice diverse	392 577	582 220	582 220	
117 617 302	Depozite de retras	116 396 475	116 508 875	116 508 875	
24 729 842	Conturi diverse, sold	41 811 448	11 972 027	11 972 027	
561 802 615			674 322 12	679 360 730	
	Scontul 5%				
	*) Dobânda 5%				

Dr. Balázs Emil

Institut pentru consultațiuni medicale,
TIMIȘOARA, întru Palatul Merbi.

Operează și vindecă boli de piele și sexuale cu razele Röntgen. Operarea polipilor și a altor formațiuni cu aceleași raze. Electroliză. Metode electrice de vindecare. Massage electrice. Vindecarea bolilor de beșică prin electricitate. (Ba 46—60)

Consultațiuni pentru operare și boli de piele dela 8—9 ore a. m. și dela 2—5 p. m. Celor din provincie cărora se recere îngrijire mai îndelungată, le stă la dispoziție camere confortate anume

Fiind cumpărarea pianelor afacere de încredere,

cea mai bună garantare dă în astfel de cazuri, renumele unei firme de o vechime de 40 de ani. Astfel zace în interesul ori-cărui cumpărător, ca înainte de cumpărare să privească depozitul firmei

**TRISKA J. Cluj—Kolozsvár,
Strada Bartha Miklós 14.**

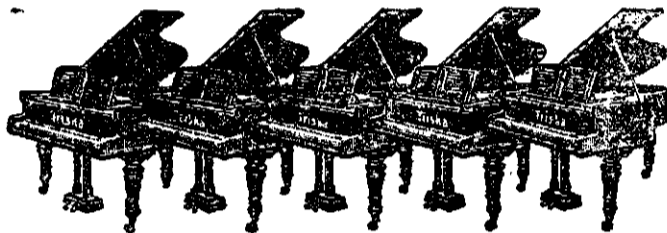
cu pianele cele mai renumite fabrici streine, cari se vând cu prețul fabricii, chiar și pe lângă plătire în rate.

Singura agentură din Ardeal a pianelor »Wirth«.

Are în depozit pianele: Schiedmayer, Bösendorfer, Ehrbar, Winkelmann, Förster, Stingl, Stelzhammer, Richter, Gössl. Pianele vechi se prețuiesc și se schimbă cu alte nouă, pe lângă plățirea diferenței. Efectuează reparaturile cele mai gîngașe și acordează cu acuratețe.

10 ani garanță
și acordare gratuită de un an.

Scrisorile de recunoștință
stau la dispoziția cumpărătorilor. — Telefon 419.

CCO Cluj / Central University Library Cluj

„RADIÁL”

societate pe acții pentru construirea de mori. (Malomépítészeti részv.-társaság.)

Adresa telegrafică:
Radiale Budapest.

Budapest, VI., Szabolcs-utca 6. SZ. Telefon: 125—23.

Pe baza celor mai bune recomandări dela morile ungurești austriace și streine, precum și în baza multelor referențe

Recomandăm:

Sitele-Radial, model 1911,

cari se află de potrivite la

ori-ce măcinat și acoardă multe avantaje

prin faptul că se poate regula după plac, pentru diferite trebuințe. — Catalog și deslușiri gratuit.

Expediție repede!

(Ba 79 26)

Mașini, piese pentru mașini, garnituri complete pentru mori și hambare, mașini pentru curățirea acestora, mașini de transport precum și garnituri de transmisie a energiei.

MICA PUBLICITATE

Se plătește de cuvânt 5 (cinci) fileri. Titluri sau cuvinte mai groase 6 fil.

In căsătorie

caut o fată inteligentă, bine crescută, poate fi și fără zestre, afară de limba română să posadă cel puțin încă una străină din patrie. Eu de 2 ani am o prăvălie de modă pentru domni și dame cu un capital propriu de cor. 40.000 și sunt în vârstă de 30 de ani.

Reflectantele să se adreseze direct mie. La caz scrisorile se înapoiază sub cea mai mare discreție. *Sima Micșa* comerciant, Titel. (Mi 198—6)

Prăvălie bună

frumos mobilată, e în centrul românesc a Nădlacului (Nagy-lak) de preluat cu sau eventual și fără mărfuri. Informațiuni da Toma Cizmașiu, Nagy-lak, ori proprietarul Mihai Șerban, Leutnant Artovac (Herzegovina). (Se 269—2).

Agonom

cu enalificație superioară, necăsătorit, se caută pentru administrarea unei moșii de întindere mai mare. Oferte să se adreseze:

„Biroul agricol”, Szászsebes.

CREMĂ PENTRU FAȚĂ

madre, parfumuri, apă de Colonia, perii pentru dinți, păr și haine, pieptene, ace pentru păr etc., de calitate cea mai bună, — mare asortiment, — se pot căpăta în drogheria

(To 204—10)

Török Andor és Társa
Arad, Andrassy-tér 20. Telefon 900.

O bacfișă

dorește să corespundă din distracție cu un tânăr inteligent. Adresa: „Doina” postrestante, Marosvásárhely.

Invățacel tipograf.

se primește pe lângă întreținere *Iustin Ardelean*, compactor. Arad str. Weitzer nr. 13. (A 293—2)

Mașinist

Caut post de mecanic la o moară cu aburi. Am cele mai bune atestări în această branșă și ca lăcătar de armatură și electricitate. Adresa: *Mihai Mihailov* în Révanjfalu (Toronto m.)

Elev farmacist

inteligent, harnic și cinstit găsește loc în condițiuni avantajoase la „Farmacia Romană”. *Constantin Dumitriu* în Roman (Moldova).

Primește un învățacel

în prăvălia mea mixtă. Reflectanții să se adreseze subscrierului *Vasilie Ciorogariu* R. Pécska (com. Arad). (Ci 228—3)

Se vinde o crâșmă

în Fönlak. Doritorii de a o cumpăra să se adreseze lui *Lazar Martin* crâșmar, Fönlak. (Ma 194—2)

Cluj, luna August 1912.

P. T.

Am onoare a Vă aduce la cunoștință, că am preluat

atelierul de croitorie

a firmei **Petricaș și Anca** din Cluj și bazat pe praxa mea îndelungată în primele ateliere din capitală mi-am aranjat atelier propriu în **Cluj—Kolozsvar** (piața **Mátyás Király nr. 12**) unde efiptuesc orice comande de vestminte pentru domni, în forma cea mai modernă, satisfăcând și cele mai rafinate gusturi. Magazin permanent de materii engleze pentru toate sezoanele. Comandele din provincie se execută prompt. E suficient a se trimite o haină bine croită. La comande peste 3 rânduri de vestminte merg în persoană în provincie ori unde.

Cu toată stima:

AUREL PETRICAȘ croitor

Pe 255—8

TELEFON PENTRU ORAȘ ȘI COMITAT: 649.

Saci pentru cereale. Pânze impermeabile. Saci de cânepă. Funării pentru economii, fabricație proprie.

Ață pentru tutun:

FUNII DE CÂNEPĂ PENTRU INTINSUL RUFELOR.
TOTFELUL DE AȚE.
AȚĂ COLORATĂ PENTRU MĂTURI.
VEDRE DIN PÂNZĂ GROASĂ.

REȚELE PENTRU PESCARI.
REȚELE DE MÂNĂ PENTRU PIAȚĂ.
RECVIZITE PENTRU GIMNASTICĂ.
REȚELE PENTRU TENNIS.
VEDRE TRANSPORTABILE.

Acvizite pentru tapetieri.

IMPLETITURI DE PĂR DE GAL.
MATRAȚE.
PÂNZE BRUTE.
CORZI PENTRU ROLETE.

MATERII PENTRU VELINȚE.
PÂNZE DE JUTA,
SALTELE ȘI PÂNZE PENTRU SALTELE, în orice calitate.

Vinde cu prețuri ieftine magazinul industrial din Ardeal și Bacica a firmei

Reich B. Károly Fia és Társa

Arad, bulev. Andrassy nr. 6 (Casa Verbos).